

ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ

คณบดีคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

“... การที่เราดึงเอากฎหมายของแต่ละประเทศมาพัฒนาปรับปรุงกฎหมายไทยไม่ใช่เรื่องแปลก แต่เมื่อเราดึงของเขามาใช้สักส่วนหนึ่งแล้ว เราจะต้องสร้างหลักกฎหมายพื้นฐานของตัวเองให้ได้ แต่ปัจจุบันการพัฒนากฎหมายมหาชนของไทยยังไม่เป็นแบบนั้น มันกลายเป็นอาหาร “ฟิวชัน” ผสมกันจากหลากหลายแหล่ง และสุดท้ายพอเอามาผสมกันแล้ว มันกลายเป็นอาหาร “ฟิวชั่น” ไป ...”

* สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย นายอานันท์ กระบวนศรี, วารสารวิชาการศาลปกครอง
Administrative Courts Journal คอลัมน์ : ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ (ครั้งที่ 3/2565) วันจันทร์ที่
17 ตุลาคม 2565 เวลา 10.00 น. - 12.00 น. ผ่านทาง LINE Meeting

ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย โดยห้ามคัดลอก ทำซ้ำ ดัดแปลงหรือนำส่วนใดส่วนหนึ่งไปเผยแพร่สู่ภายนอก
โดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่เป็นการอ้างอิงในทางวิชาการ หากฝ่าฝืนมีโทษทางกฎหมาย

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่านทุกท่าน

กลับมาพบกันอีกครั้งในคอลัมน์ “ประวัติ นักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ” โดยครั้งนี้ ได้รับเกียรติจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ผมเชื่อว่าหลายท่านอาจจะรู้จัก อาจารย์ในฐานะที่สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 และเนติบัณฑิตของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ลำดับที่ 1 ของประเทศ หรือในฐานะอาจารย์กฎหมายที่ แสดงความคิดเห็นทางกฎหมายต่อสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชน แต่ก็คงจะยังไม่เคยเห็น อาจารย์ในแง่มุมอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป วันนี้จะมา ทำความรู้จักกับอาจารย์สุทธิชัย ผ่านคำถามที่ คัดสรรมาเป็นพิเศษจากกองบรรณาธิการฯ และ คำถามจากพี่ ๆ น้อง ๆ พนักงานคดีปกครอง ลูกศิษย์ของอาจารย์สุทธิชัย (ที่อยากรู้จักกับ อาจารย์มากขึ้น)

ขอเชิญท่านผู้อ่านทำความรู้จักกับ “ตัวตน” ของอาจารย์สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กันเลยครับ

ความสนใจทั่วไป

สวัสดีครับอาจารย์ ก่อนอื่นทางวารสารวิชาการ ศาลปกครองต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ เป็นอย่างยิ่งที่สละเวลามาให้สัมภาษณ์กับ วารสารฯ ในครั้งนี้ครับ หลาย ๆ คนที่ทราบว่า ฉบับนี้จะขอสัมภาษณ์อาจารย์สุทธิชัย ก็เลย ส่งคำถามจากทางบ้านฝากเข้ามาพอสมควรเลย ผมขออนุญาตเริ่มจากคำถามข้อแรกที่มีคนสงสัย กันมาสักกระแจะหนึ่งแล้ว อยากทราบว่าอาจารย์ เป็นแอดมินเพจ Facebook “กฎหมายปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง by PSU Law” ใช่หรือไม่ครับ ?

ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่ผมครับ (หัวเราะ) ผมไม่มี เวลาไปดูขนาดนั้น แต่น่าจะพอเดากันได้ไหมครับ ว่าใครเป็นแอดมิน ? เป็นคนที่ทางทีมงานวารสารฯ รู้จักแน่นอนครับ เมื่อไม่กี่วันก่อนก็เห็นพูดคุย ใน Facebook กันอยู่ ไปให้ว่าเคยเป็นอาจารย์ที่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นรุ่นพี่ของผู้สัมภาษณ์ น่าจะประมาณหนึ่งปี ตอนนี้กำลังทำ Thesis ปริญญาเอกอยู่ที่ธรรมศาสตร์ครับ

ขอบพระคุณครับอาจารย์ ไข่มานขนาดนี้ก็น่าจะ พอเดาได้อยู่ครับ (หัวเราะ) อาจารย์ครับ ช่วงนี้ บรรยาการการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เป็นอย่างไรบ้างครับ ?

ยังไม่หนาวเลยครับ ช่วงนี้ภาคใต้ฝนตก คนแถวนี้เค้าก็จะชินกับบรรยากาศแบบนี้ ฝนตก ทุกวัน ไม่ได้มี Work From Home อะไรครับ จนกว่าน้ำจะท่วมเท่านั้นเองครับ (หัวเราะ) ช่วงนี้ เป็นช่วงสอบปลายภาค ตอนนี้เราสอบ Onsite ทั้งหมด วันไหนที่ไม่มีสอบ ที่นี้ก็เจียบเหงาแล้วครับ

ภาพประกอบจาก คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ก่อนที่จะมีการแพร่ระบาดของโควิด เรามีการคุยกันว่าในอนาคตเราอาจจะมีการเรียนแบบ Online กันมากขึ้น แต่เราก็ยังไม่ได้ขยับมากนัก พอมีโควิดมา มันก็บังคับให้เราต้องจัดการเรียนการสอนแบบ Online ผมคิดว่ามันเป็นช่วงที่ได้พิสูจน์ว่าการเรียน Online มันไม่ค่อยมีประสิทธิภาพด้วยหลายปัจจัย ผมเลยคิดว่าในอนาคตใครจะสอน Online ก็สอนไป คณะนิติศาสตร์ที่นี่ก็จะเรียน Onsite แบบเดิม (หัวเราะ) ผมคิดว่ามันใช้เป็นตัวช่วยได้ ทำให้คนที่ตั้งใจอาจจะเข้าถึงได้มากขึ้น แต่คิดว่าใช้เป็นช่องทางหลักในการเรียนการสอนไม่ได้ ประสิทธิภาพมันต่างกัน นักศึกษามี Concentrate น้อยลง และเราก็ตรวจสอบไม่ได้เลยว่าเขาฟังเรา รู้เรื่องหรือไม่ จะบังคับให้เปิดกล้องก็ไม่ได้ บางคนเปิดกล้องแต่ตัวไม่อยู่ หรือบางคนเปิดกล้องตั้งใจเรียน แต่สภาพบรรยากาศที่บ้านนั้นไม่เหมาะกับการเรียน สุดท้ายพอหน้าก็จะกลับมาเรียน Onsite แบบปกติแล้วครับ ส่วนในเรื่องการทำงานทั่วไป เช่น การประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ ระบบ Hybrid ผมพบว่าถ้าเป็นการประชุมวงเล็ก ๆ ไม่เกิน 10 คน ผมคิดว่า Ok นะ มันช่วยเราได้เยอะ เช่น ลดการเดินทางได้ แต่ถ้าเป็นการประชุมวงใหญ่ ๆ เช่น ม็อบประชุม 30-40 คน ก็เห็นภาพครับว่า คนที่มีส่วนร่วมก็จะมีแค่บางส่วน บางคนก็ประชุมไปด้วยทำงานอย่างอื่นไปด้วย การ Concentrate กับการประชุมก็น้อยลง

อาจารย์คิดว่าตัวละครในภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ แอนิเมชัน นวนิยาย ฯลฯ ไตที่สะท้อนตัวตนของอาจารย์มากที่สุด ? เพราะเหตุใด ?

ผมก็ดูหนังในระดับหนึ่ง แต่จะให้ออกว่าตัวละครที่สะท้อนตัวตนของผม ผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกัน เราก็ไม่อยากตัดสินตัวเองว่าเป็นยังไง แต่ถ้าถามว่าหนังเรื่องโปรดที่เราชอบและตัวละครที่เราชอบ ก็จะเป็น Forrest Gump (ฟอร์เรสต์ กัมพ์) ครับ ผมชอบที่ Tom Hanks (ทอม แฮงส์) คนเดียวสามารถขับเคลื่อนหนังได้ทั้งเรื่อง และตัวของ Forrest Gump เอง ด้วยความที่เขาเป็นคนชื่อ ๆ ฉากหลังของหนังเองก็พยายามที่จะเสียดสีสังคมอเมริกันด้วยในหลาย ๆ เรื่อง แล้วก็มีซีรีย์ญี่ปุ่นที่ชื่อว่า Legal High พระเอกเป็นทนายความที่ออกจะดู Dark ไปสักหน่อย แต่ผมว่ามันสะท้อนความจริงอะไรบางอย่างในชีวิตในการใช้กฎหมาย

ภาพประกอบจาก Imdb.com

นอกจากการดูหนัง ดูซีรีส์แล้ว อาจารย์มีความสนใจเรื่องอะไรเป็นพิเศษอีกบ้างครับ ?

หนังสือ Siddhartha
ภาพประกอบจาก SE-ED

ผมก็อ่านวรรณกรรมอยู่บ้าง เรื่องที่ชอบ ก็คือ Siddhartha (สิทธารถะ) ของ Hermann Hesse (เฮร์มานน์ เฮสเส) นักเขียนรางวัลโนเบลชาวเยอรมัน อ่านเรื่องนี้แล้วทำให้ผมพบว่า “การที่คนเราจะประสบ

ความสำเร็จ มันมีทางเดินหลายทาง แต่ละคนก็มีทางเดินของตนเอง ไม่จำเป็นต้องเดินตามทางของใคร” ทำนองนี้นะครับ

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งที่ชอบทำ ก็คือชอบถ่ายรูปครับ แต่ช่วงหลัง ๆ ผมก็ไม่ค่อยมีเวลาเท่าไร พอไม่มีเวลาออกไปข้างนอก Feeling ในการอยากจะทำภาพก็ลดน้อยลง (หัวเราะ)

กิจกรรมนอกบ้านที่ผมชอบนอกจากนี้ ก็จะมีเล่นฟุตบอลครับ ผมชอบเล่นฟุตบอลตั้งแต่มัธยมแล้ว ตอนอยู่ที่ธรรมศาสตร์ก็เล่นทีมฟุตบอลของคณะ แต่ว่าช่วงหลัง ๆ ก็ไม่ค่อยได้เล่น

ด้วยสภาพร่างกายที่เริ่มมีอายุมากขึ้น อาจจะวิ่งไม่ค่อยได้ ตอนหลัง ๆ ก็เลยเปลี่ยนมาตีแบดมินตันตีปิงปองครับ ถ้าเป็นเมื่อก่อนสมัยผมเรียนที่ต่างประเทศ ผมก็ชอบไปเดินเขาครับ ผมชอบท่องเที่ยวเหมือนกัน แต่ตั้งแต่กลับเมืองไทยก็ไม่ค่อยได้เที่ยวแล้วครับ ไปครั้งสองครั้ง ไม่ค่อยได้มีโอกาสเท่าไร **อาจารย์เป็นนักกีฬาฟุตบอลอย่างนี้แล้ว มีทีมฟุตบอลทีมโปรดที่เชียร์เป็นพิเศษไหมครับ ?**

ผมเป็นแฟนผีแดงครับ เป็นแฟนทีมแมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด แต่ผมไม่ค่อยแสดงตัวเท่าไรครับ ก็เลยไม่ค่อยมีคนรู้ (หัวเราะ) เพื่อนมัธยมกับเพื่อนมหาวิทยาลัยจะรู้ครับ แต่ในสื่อหรือใน Facebook คนก็จะไม่ค่อยรู้เท่าไรครับ ต่างกับอาจารย์นิติศาสตร์คนอื่น ๆ

ที่เขาแสดงออกชัดเจน อย่างอาจารย์พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย อาจารย์ต่อพงศ์ กิตติยานพงศ์ อาจารย์ธีระ สุธีวรานุรักษ์ ครับ (หัวเราะ) จริง ๆ ผมดู

Éric Cantona
ภาพประกอบจาก manutd.com

แมนยูฯ ตั้งแต่ตอนที่ Éric Cantona (เอริก ก็องโตน่า) ย้ายมาเล่น ให้ทีมแมนยูฯ ผมก็ ชื่นชอบแมนยูฯ มา โดยตลอด ที่ผมไม่ค่อย แสดงออกเท่าไร ส่วนหนึ่งอาจจะเป็น

ฟอร์มของทีมด้วยครับ ไม่ได้ลุ้นแชมป์มาเกือบ 10 ปี แล้วครับ (หัวเราะ) สมัยผมเรียนที่เยอรมันผมก็ ไปดูฟุตบอลที่สนามครับ ไปดูที่เมือง Stuttgart (สตุทท์การ์ต) เนื่องจากเมืองที่ผมเรียน อยู่ใกล้เมืองนี้ กับอีกครั้งหนึ่งที่เยอรมัน แข่งฟุตบอลโลกกับทีมอาร์เจนตินาก็ได้มีโอกาส ไปดูฟุตบอลกับเพื่อนที่เมือง Munich (มิวนิค) ที่สนาม Munich Olympic Stadium ครับ แต่ยังไม่เคยบินไปดูบอลอังกฤษนะครับ

ขอลับเข้ามาที่ประเทศไทยบ้างนะครับ
นักวิชาการหลายท่านมองว่าหลังจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้ ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้ถูกฉีกลง ดัชนีความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย ก็ตกลงมาเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับฟอร์มของทีม แมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด ตั้งแต่ได้แชมป์อังกฤษ สมัยที่ 20 ในฤดูกาล 2012/2013 ซึ่งก็ตกลงมา เรื่อย ๆ เหมือนกัน อยากทราบความเห็นทาง วิชาการของอาจารย์ว่า โอกาสที่ประเทศไทยจะได้ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มาจากระชาชน กับโอกาส ที่ทีมแมนยูฯ จะกลับมาคว้าแชมป์พรีเมียร์ลีก อย่างไหนน่าจะมีโอกาสมากกว่ากัน ?

ผมนับเวลาแล้วแมนยูฯ ไม่ได้แชมป์มาแล้ว ปีนี้ก็น่าจะประมาณปีที่ 9-10 เนอะ ผมคิดว่าแมนยูฯ คงไม่น่าจะต้องรอนาน 30 ปี เหมือนลิเวอร์พูล แน่นอนครับ (หัวเราะ) สำหรับคำถามนี้ผมขอฟันธง ว่าแมนยูฯ ได้แชมป์ก่อนที่ประเทศไทยจะมี รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยครับ เพราะดู แนวโน้มที่ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญฉบับ ที่เรายอมรับว่าเป็นฉบับประชาชน และนำมาใช้ โดยที่เราไม่ต้องมากังวลว่าจะมีการทำรัฐประหาร ทุก ๆ 10 ปีนี้ ผมยังมองไม่เห็นในระยะสั้นเลยครับ คำว่า 20 ปี สำหรับพัฒนาการของรัฐธรรมนูญถือว่า ไม่ได้ยาวอะไร ก็เลยมั่นใจว่าแมนยูฯ น่าจะได้แชมป์ก่อน

ผมคิดว่าบริบททางการเมืองเรามันไม่เอื้อ ไปทางนั้น ต่อให้เราแก้ไขเรื่อง 250 ส.ว. แล้ว ก็ยังไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ผมคาดหวังว่าถ้าเราจะมีรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย แบบที่เราคาดหวังไว้ในปี 2540 ที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการร่างรัฐธรรมนูญมากที่สุดฉบับหนึ่งแล้ว หลักการ ในนั้นหลายอันก็ไม่ได้ถึงกับดีมากนะครับ แต่ผมว่า ประเด็นหลัก ๆ ที่รัฐธรรมนูญปี 2540 ออกมา ตอนนั้นเราคาดหวังว่าเราไม่น่าจะมีรัฐประหารแล้ว ผมคิดว่าถ้าเราหมายถึงการที่จะมีรัฐธรรมนูญ ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ได้ยาว ๆ สามารถแก้ไขปัญหา โดยฟันเฟืองหรือกลไกปกติได้เอง โดยไม่ต้องไปพึ่ง การรัฐประหาร ผมมองว่าในระยะสั้น 20-30 ปีนี้ น่าจะยังยากครับ แม้ว่าจะแก้ไขปัญหา 250 ส.ว. ก็ตาม ผมว่าพลังทางการเมืองและวิธีคิดในการ แก้ปัญหาทางการเมืองโดยการล้มล้างรัฐบาล ที่มาจากการเลือกตั้งมันก็ยังมียู่ครับ

การศึกษา

อยากทราบเหตุผลที่อาจารย์เลือกที่จะศึกษา กฎหมายในระดับปริญญาตรีครับ ?

เรื่องนี้อาจจะบอกว่าเป็นเหตุบังเอิญก็ได้ครับ จริง ๆ ผมเรียนสายวิทย์ ผมเรียนที่โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยครับ สายวิทย์ตอนนั้นจะมี 12 ห้อง ซึ่งโรงเรียนจะแบ่ง 6 ห้อง คือ ห้องที่อยากจะเรียนแพทย์ และอีก 6 ห้อง คือ ห้องที่อยากจะเรียนวิศวะ ผมคิดว่าผมเรียนชีววิทยาไม่ได้แน่ ๆ เลยเลือกที่จะเรียนห้องวิศวะเพื่อหนีชีววิทยาครับ ก็เลยได้เรียนเน้นฟิสิกส์ เคมี แทนห้องผมมี 38 คน ผมเป็นคนที่ย้ายเป็นกลุ่มท้าย ๆ ห้องหน่อย พอจบ ม.5 เพื่อนผมเอ็นท์ติดวิศวะ โดยใช้วุฒิ กศน. ไปแล้ว 30 คนครับ สอบติดจุฬาฯ ลาดกระบังฯ สงขลาฯ ฯลฯ ตอนนั้นผมก็สอบกับเพื่อนเหมือนกัน แต่ผมไม่ติดครับตอนนั้น และปรากฏว่าเพื่อนผมส่วนใหญ่ก็ไปเรียนต่อเลยครับ เลยทำให้ตอนเรียนในห้องตอนนั้นเหลือแค่ 11 คน ที่นี้พอผมมาดู ณ ตอนนั้น แล้วรู้สึกว่าการที่เราเรียนวิศวะ สังคมของเราก็จะมีแต่เพื่อนวิศวะทั้งหมดเลย ก็เลยลองมาดูสาขาอื่น ๆ ว่ามีสาขาไหนบ้างที่อยากจะเรียน ประกอบกับผมเองติดตามการเมืองมาตั้งแต่หลังพฤษภาทมิฬอยู่แล้ว พอจบ ม.6 ก็เลือก Entrance นิติศาสตร์ 3 ลำดับครับ ก็คือ ธรรมศาสตร์หมดเลย ใช้ทั้งศิลป์-คำนวณ ศิลป์-ภาษา แล้วก็วิทย์-คณิต ส่วนอันดับที่เหลือผมไปเลือกเศรษฐศาสตร์ สุดท้ายก็สอบติดนิติศาสตร์

อาจารย์สนใจสังคม การเมือง ตั้งแต่แรกอยู่แล้ว เหตุใดไม่มุ่งเรียนมัธยมสายสังคมเพื่อเตรียมสอบเข้าคณะนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์แต่แรกไปเลยครับ ?

ส่วนหนึ่งก็เพราะเพื่อนกับทางบ้านครับ ตอนที่ยู่มัธยมต้น ห้องที่เรียนเป็นห้องเรียนดี ดังนั้น เพื่อนในกลุ่มแทบจะทั้งกลุ่มเลยก็สามารถเข้าเรียนต่อ ม.4 ได้ที่หาดใหญ่ แล้วก็เลือกเรียนสายวิทย์กันหมดเลย ผมก็เลือกที่จะเรียนสายวิทย์ตามเพื่อน ส่วนทางบ้านก็แนะนำว่าถ้าเรียนสายวิทย์ไปก่อนแล้วอยากจะปรับมาเป็นสายสังคมก็สามารถทำได้ สุดท้ายก็เลยตัดสินใจเรียนสายวิทย์-คณิตครับ

อาจารย์ช่วยย้อนอดีตเล่าเรื่องราวสมัยที่อาจารย์เรียนที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้พวกเราฟังได้ไหมครับ ?

ผมเข้ามาเรียนนิติศาสตร์เพราะความเบื่อเพื่อนวิศวะครับ (หัวเราะ) แต่พอเรียนกฎหมายไปแล้วก็รู้สึกว่ามันสนุกดี ตอนปี 1 ปี 2 ยังตัดสินใจไม่ได้ครับว่าชอบกฎหมายอะไร อยากจะทำอะไร จนกระทั่งเข้าสู่ปี 3 ปี 4 ผมเริ่มคิดแล้วครับว่าเราอยากจะเป็นอาจารย์ เหตุผลหลัก คือ ตอนผมอยู่ปี 3 อาจารย์วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เพิ่งกลับมาจากประเทศเยอรมัน ผมได้เรียนกับอาจารย์วรเจตน์ ในวิชาสัมมนานิติปรัชญา เรียนแล้วก็รู้สึกชอบวิธีการสอนของอาจารย์ ชอบวิธีการอธิบาย ชอบการคิดอย่างเป็นระบบ จากนั้นผมก็ลงวิชาอื่น ๆ ที่อาจารย์วรเจตน์เปิดสอนเป็นวิชาเลือกครับ คือ วิชาการใช้และการตีความกฎหมายด้วย ผมก็เลยเห็นวิธีคิดที่เป็นระบบมากขึ้น แล้วก็รู้สึกชอบ เลยตัดสินใจที่จะเป็นอาจารย์ตั้งแต่ตอนนั้น รวมถึงอยากไปเรียนต่อที่เยอรมันด้วยครับ แต่ว่าจริง ๆ ก็ยังไม่รู้หรอกนะว่าถ้าเป็นอาจารย์จริง ๆ แล้วเราจะชอบหรือไม่ เพราะเราที่ยังไม่เคยเป็น (ยิ้ม)

ด้วยความที่อาจารย์ไม่แน่ใจ พอเรียนจบปริญญาตรีมาก็เลยลองเรียนเนติบัณฑิตดูก่อนใช้ไหมครับ ?

ใช่ครับ ผมยังไม่อยากจะปิดทางเลือกตัวเอง ตอนนั้นก็คุยกับที่บ้านว่าผมขอเวลา 1 ปี สำหรับเรียนเนติฯ ถ้าผมไม่ได้เนติฯ ผมก็จะหางานทำแล้ว ผมก็โชคดีที่ทางบ้านสนับสนุนผมตอนนั้น

อยากขอเคล็ดลับความสำเร็จในการสอบเนติบัณฑิตไทยให้ได้หนึ่งของประเทศไทย ?

ตั้งแต่จบปี 3 ปี 4 ผมอยากจะเป็นอาจารย์ส่วนการเรียนเนติฯ คือ เป็นการเพิ่มทางเลือกให้เราเท่านั้นเอง เพราะเราไม่รู้ว่าพอเราเป็นอาจารย์จริง ๆ แล้วเราจะสนุกกับมันหรือไม่ ตอนที่ยังเรียนเนติฯ ตอนนั้นก็ไม่ได้คาดหวังอะไรครับ ผมแค่ตั้งใจเรียนเอาแค่ผ่าน แต่เวลาจะสอบผมก็ไม่ว่าจะต้องทำแค่ไหนถึงจะผ่าน ผมก็ทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่สุดท้ายผลมันก็ออกมาอย่างที่ทราบ ผมก็ไม่ได้คาดหวังหรือครับว่าจะได้ที่หนึ่ง พอได้มาแล้วก็มีคนถามคำถามเยอะเลยครับว่าจะไปสอบผู้พิพากษาไหม แต่ว่าสุดท้ายเราคิดว่าเรายังคงมุ่งมั่นกับการเป็นอาจารย์ก่อน แล้วพอผมจบเนติบัณฑิตไทย ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็เปิดรับสมัครอาจารย์พอดีครับ

จริง ๆ ก่อนหน้านั้นผมไปสอบอาจารย์ที่ธรรมศาสตร์นะครับ รุ่นเดียวกับอาจารย์มนูญ พงศาปาน และอาจารย์นิลุบล เลิศนุวัฒน์ ถ้าผมจำไม่ผิดนะครับ ผมพลาดอะไรไปสักอย่าง ตอนสอบข้อสอบแล้วผมไม่ผ่าน หลังจากนั้นมหาวิทยาลัยสงขลา ก็เปิดสอบพอดี ก็ตัดสินใจนานอยู่ครับว่าจะสอบที่ธรรมศาสตร์อีกครั้งหรือว่ากลับมาที่บ้าน สุดท้ายก็ตัดสินใจกลับมาที่บ้านครับ และก็อยู่เรื่อยมาตลอดตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน (ยิ้ม)

มาอยู่ที่นี่ก็เหมือนต้องมาเริ่มต้นอะไรใหม่หมดเลยนะครับ เพราะว่าตอนที่ผมมาอยู่ที่นี่คณะนิติศาสตร์เพิ่งเปิดมาแค่ 2-3 ปี เท่านั้นเอง ก็ต้องมาวางรากฐานอะไรใหม่หมด ไม่มีใครเป็นต้นแบบให้เราได้เลย เราก็ต้องอาศัยอาจารย์ของธรรมศาสตร์เข้ามาช่วยเหลือ ส่วนหนึ่งที่ทำให้ผมอยู่ที่นี่ต่อ คือ เขาส่งผมไปเรียนต่อเร็วเหมือนกัน เป็นทุนพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว เดี๋ยวนี้ก็ยังมียู่ แต่ว่าน้อยลงครับ

ผมทำงานแค่ปีกว่า ๆ มหาวิทยาลัยก็ให้ผมไปเรียนต่อแล้ว ก็เลยทำให้ผมยังไม่ได้คิดที่จะเปลี่ยนเส้นทาง พอกลับมาก็ยังสนุกกับงานสอนแม้ว่าหลัง ๆ จะตั้งคำถามกับตัวระบบพอสมควรก็ตาม ซึ่งคงจะได้พูดในส่วนของคำถามถัด ๆ ไปนะครับในส่วนของระบบการเป็นนักวิชาการ แต่ถ้าถามว่าปัจจุบันมีเขวไปบ้างไหม ก็มีเหมือนกันนะผมว่าก็ธรรมดา เราต้องการความมั่นคงบางอย่าง แต่ว่าทุกวันนี้ถ้าให้ตอบคำถามของตัวเอง ก็ยังคงตอบว่าก็ยังสนุกกับการสอนหนังสือครับ

เหตุใดอาจารย์จึงเลือกที่จะศึกษากฎหมายมหาชนในระดับปริญญาโทที่ประเทศเยอรมัน ?

ตอนผมมาเป็นอาจารย์ที่นี่ ทุกอย่างก็ยังไม่อยู่ ตอนนั้นมีอาจารย์ประมาณ 10 คน นักศึกษารุ่นที่ 1 ของที่นี่ ตอนผมเข้ามาเขาก็อยู่ปี 3 แล้วผมก็เลยไม่มีโอกาสได้เลือกวิชามากเท่าไร ผมมาปีแรกก็ต้องสอนวิชา “ยืม คำประกัน จำนอง จำน่า” แล้วก็วิชา “ตัวเงิน” ครับ ก็ต้องอาศัยความรู้จากตำราที่ธรรมศาสตร์และก๊วจากที่ได้เรียนเนติฯ ผมเพิ่งจะได้มีโอกาสสอนกฎหมายมหาชนเมื่อเข้าสู่ปีที่ 2 ของการเป็นอาจารย์ครับ เป็นวิชา “กฎหมายมหาชนเบื้องต้น” ซึ่งเป็นวิชาที่ผมสนใจมาตั้งแต่ปริญญาตรีแล้วครับ ตอนนั้นมีอาจารย์สอนกฎหมายมหาชนแค่ 2 คน และด้วยความที่คณะใหม่

มีอาจารย์น้อย ก็เลยค่อนข้างมีอิสระที่จะเลือกเรียนต่อ ผมเลยแจ้งต่อมหาวิทยาลัยว่าอยากจะไปเรียนกฎหมายมหาชน

ก่อนจะไปเรียนที่เยอรมันผมก็ไปปรึกษากับอาจารย์ 3 ท่าน คือ อาจารย์วรเจตน์ ภาคีรัตน์ อาจารย์กิตติศักดิ์ ประกติ และอาจารย์ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ครับ อาจารย์วรเจตน์แนะนำให้ผมเรียน Finanzverfassung (กฎหมายการคลัง) ที่เยอรมัน เพราะว่าเป็นกฎหมายที่ซับซ้อนและมีระบบระเบียบพอสมควร แต่ก็สองจิตสองใจครับ เพราะว่าถ้าจะเรียนการคลังก็ต้องเรียนพวกเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วย ส่วนอาจารย์กิตติศักดิ์แนะนำว่าส่วนใหญ่แล้วนักกฎหมายไทยที่ไปเรียนรัฐธรรมนูญ มักจะเรียนพวกสถาบันทางการเมือง แต่ว่าอีกมุมหนึ่งที่คนไปเรียนน้อยก็คือเรื่อง Grundrecht (สิทธิขั้นพื้นฐาน) แล้วพอผมลองไปค้นตำราบ้านเราก็พบจริง ๆ ว่าตำราบ้านเรามักจะพูดเรื่องสถาบันทางการเมืองเป็นหลัก แต่ประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพนี้ยังเป็นเรื่องที่ประเทศไทยยังขาดแคลน ก็เลยเป็นเหตุผลสำคัญที่ไปเรียนกฎหมายมหาชนและก็เลือกที่จะเน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานครับ นอกจากนี้เรื่องเรียนแล้ว ก็มีคำแนะนำของอาจารย์ปริญญาที่บอกผมว่าเวลาจะเลือกมหาวิทยาลัยในเยอรมันก็ต้องพิจารณาว่าห้องสมุดและบรรยากาศของเมืองเหมาะสมกับการเรียนหรือไม่ เพราะการเรียนที่เยอรมันจะต้องใช้เวลานาน ส่วนเรื่อง Ranking สำหรับเยอรมันไม่ค่อยสำคัญเท่าไร

ผมไปเรียนต่อพร้อมกับอาจารย์ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์ ครับ ไปเรียนภาษาด้วยกันที่ Heidelberg (ไฮเดลเบิร์ก) เป็น Roommate อยู่ด้วยกันปีกว่า ๆ ครับ เราพากันไปตระเวนดูห้องสมุดของแต่ละมหาวิทยาลัย แต่พอเข้ามหาวิทยาลัยก็แยกย้ายต่างคนต่างไปอยู่

คนละที่ ผมไปเรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัย Tübingen (ทือบิงเงน) เป็นเมืองเล็ก ๆ เดินแค่ชั่วโมงเดียวก็ทั่วเมืองแล้วครับ แต่ว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่ค่อนข้างเก่าแก่ และก็มีห้องสมุดที่ดีมากห้องสมุดหนึ่งส่วนหนึ่งเพราะเขาแทบจะไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เลย ทำให้ห้องสมุดก็ค่อนข้างมีสภาพที่ดี ส่วนอาจารย์ต่อพงศ์ไปเรียนต่อที่เมือง Konstanz (ค็อนซตันทซ์)

เมือง Heidelberg
ภาพประกอบจาก Expedia

อาจารย์มีเหตุการณ์หรือประสบการณ์จากประเทศเยอรมนีในเรื่องใดที่ประทับใจบ้างไหมครับ ?

ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนหน่อย ผมคิดว่าช่วงชีวิตที่ผมสนุกมาก ๆ คือ ช่วงเรียนภาษา เพราะเป็นช่วงที่มันเปิดโลกเราทุกอย่าง เราพยายามฝึกใช้ภาษา เราเดินทาง เราท่องเที่ยว แล้วตอนเรียนภาษาที่สถาบันภาษาที่ Heidelberg มีการจัดหลักสูตรเพิ่มเติมสำหรับคนที่อยากจะเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย มีหลักสูตรหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ผมก็เลยไปลงเรียนด้วยในช่วงบ่าย หลังจากที่ช่วงเช้าจะเข้าเรียนภาษาเยอรมัน คนที่มาสอนก็เป็นนักศึกษากฎหมายในมหาวิทยาลัยเสร็จแล้วก็จัด Trip เดินทางสั้น ๆ หนึ่งนั้น คือ เมือง Karlsruhe (คาร์ลส์รูเออ) ซึ่งเป็นที่ตั้งของ Bundesgerichtshof (BGH) หรือศาลฎีกาเยอรมัน ก็เลยเห็นการพิจารณาคดีของศาลฎีกา ซึ่งรู้สึกว่

มันเข้าถึงง่าย และตอนที่ไปผู้พิพากษาเขาก็พยายามอธิบายเราในฐานะที่เป็นนักเรียนว่าคดีนี้เป็นคดีเรื่องอะไร ตอนนั้นเรารู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง เพราะภาษายังไม่ค่อยดีเท่าไร แต่เราก็ได้เห็นวาทะความทำหน้าที่อย่างไรบ้าง ผู้พิพากษาทำหน้าที่อย่างไร มีการมีส่วนร่วมกันอย่างไร ซึ่งภาพที่เราเห็น คือ ศาลของประเทศเยอรมันเป็นศาลที่ประชาชนเข้าถึงง่าย ไม่ได้มีพิธีรีตองอะไรมากมาย เป็นความประทับใจแรกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราเรียน

Bundesgerichtshof
ภาพประกอบจาก Bundesgerichtshof

ความประทับใจที่สอง คือ มีโอกาสปั่นจักรยานระยะทางประมาณ 400 กิโลเมตรจากเมือง Passau (พาสเซา) แคว้น Bavaria (บาวาเรีย) ไปที่เมืองเวียนนา ประเทศออสเตรีย ใช้เวลาประมาณ 5 วัน ในการปั่นจักรยานไป ตอนนั้นก็ปั่นไปพร้อมกับอาจารย์สาวตรี สุขศรี ในระหว่างทาง ผมเห็นคุณภาพชีวิตที่ดี จุด Camping ที่มีการจัดวางที่ดี มีความเรียบร้อย ความปลอดภัย ถนนหนทางในการปั่นจักรยานมีความปลอดภัย มันเป็นคุณภาพชีวิตที่ดีที่เราอยากเห็นในประเทศไทย

ผมชอบปั่นจักรยาน ผมรู้สึกอยู่ที่นี่ผมไม่มีความต้องการรถยนต์ส่วนตัว ระบบขนส่งสาธารณะดีมากในทุก ๆ เมือง ผมคิดว่าระบบสหพันธ์ของเขา มีความเข้มแข็ง และวิถีคิดของเขาที่ไม่ให้มีการรวมศูนย์อำนาจ อย่างเช่น กระบวนการยุติธรรมที่ Bundesverwaltungsgericht (ศาลปกครองสูงสุด) ตั้งอยู่ที่หนึ่งที่เมือง Leipzig (ไลป์ซิก) ส่วน Bundesverfassungsgericht (ศาลรัฐธรรมนูญ) อยู่ที่เมือง Karlsruhe เช่นเดียวกับศาลฎีกา จะเห็นได้ว่ามันไม่จำเป็นต้องอยู่ที่เมือง Berlin (เบอร์ลิน) ทั้งหมด ทำให้การพัฒนากระจายออกไปด้วย

อีกความประทับใจที่ผมนึกออก คือ ในฐานะที่เป็นนักศึกษาไทย พอผมกลับมาเมืองไทยผมก็ซื้อของฝากกลับไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่เยอรมัน สิ่งที่เขบอกผมก็คือว่า “ขอให้มันเป็นครั้งแรก และครั้งสุดท้ายที่คุณเอาของขวัญมาให้ผม”

เขารู้สึกว่าในภาวะที่เขาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ผมไม่ควรที่จะเอาของไปให้เขา ถึงแม้ว่าจะเป็นของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ได้มีมูลค่ามากมาย เขาก็ไม่สะดวกใจที่จะรับ นี่ก็เป็นภาพที่เราจะเห็นว่าเรื่องแบบนี้เขาให้ความสำคัญ ความตรงไปตรงมาที่จะสอนเราตรง ๆ แบบนี้ ถ้าเราอยากแสดงความรู้สึกขอบคุณเขา ผมคิดว่ามันจะมีโอกาสที่เราได้แสดงความ Appreciate ของเรา เช่นในโอกาสที่เขาได้รับตำแหน่ง แบบนี้เราสามารถเข้าไปแสดงความยินดีได้ หรือหลังจากที่หมดพันธะอะไรบางอย่างกันแล้ว ถ้าคุณจะเอาของไปให้เขา แบบนี้ก็น่าจะไม่มีปัญหาอะไรกันแล้ว ผมคิดว่ามันเป็นแง่มุมของคนไทยเราที่อยากจะแสดงความกตัญญูแบบนี้

การกระจายความเจริญของประเทศเยอรมัน ทำให้นักศึกษาไม่ต้องแก่งแย่งกันสอบเข้ามหาวิทยาลัยดัง ๆ เหมือนอย่างในประเทศแถบเอเชียใช้ไหมครับ ? หรือว่าก็ยังมีการแข่งขันกันในระดับหนึ่ง ?

ถามว่ามีไหม (เจียบไปสักครู่) มันก็ไม่ถึงกับว่าไม่มีเลยเสียทีเดียวนะครับ อย่างผมเคยมีเพื่อนที่อยู่ที่พักเดียวกัน เขาเรียนแพทย์ เขาบอกว่าถ้าจะเรียนแพทย์ก็จะมีที่รู้ ๆ กันอยู่แค่ 2-3 ที่ที่ดัง ๆ ก็เช่นที่ Munich หรือที่ Tübingen ก็มีการแข่งขันกันพอสมควรครับ แต่เขาก็บอกว่าถ้าคุณไม่ได้มหาวิทยาลัยดัง ๆ 2-3 แห่งนี้ สุดท้ายคุณก็ไปเรียนที่อื่น คุณภาพมันก็ได้ด้อยไปกว่ากันมากมาย

ผมคิดว่าระบบเขามีอยู่อย่างหนึ่ง คือถ้าใครอยากจะเป็น Professor (ตำแหน่งศาสตราจารย์) จะต้องย้ายไปอยู่ที่อื่นก่อน หมายถึง สมมติว่าคุณเป็นอาจารย์ที่เติบโตที่ Göttingen ก็จะต้องไปรับตำแหน่งที่อื่นก่อน จะขึ้นไปเป็น Professor ที่ Göttingen เลยไม่ได้ อาจจะต้องไปที่ Passau (ปัสเซา) หรือเมืองอื่น ๆ ก่อนแล้วค่อยกลับมาที่ Göttingen ถ้ามีโอกาส มีตำแหน่งว่างลง แบบนี้ครับ ผมว่ามันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เกิดความหลากหลาย และทำให้ Professor ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมีการกระจายตัว ดังนั้น แม้ว่าคณะแพทย์ที่หนึ่งในภาพรวมอาจจะอยู่ที่ Munich แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามีความเชี่ยวชาญที่เก่ง ๆ ระดับโลกไปกระจุกตัวกันอยู่ที่เมือง Munich

มหาวิทยาลัย Tübingen
ภาพประกอบจาก Universität

แต่ถ้าเป็นในทางกฎหมายผมว่าแทบไม่เห็นเลยว่าใคร อะไร ที่ไหน กว่าใคร ยังไง เราไม่ค่อยออก มีแต่ว่า Professor ที่ไหน เชี่ยวชาญด้านไหน ไม่ค่อยเห็นภาพปัญหาเรื่องการแข่งขันการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ในส่วนของผมที่เป็นนักศึกษาชาวต่างชาติ ผมพบว่าจะมีปัญหาแบบนี้บ่อยระบบที่เขาจะแยกระหว่างคนเยอรมันและคนต่างชาติ คนเยอรมันจะสอบที่เรียกว่า State Examination ในขณะที่คนต่างชาติที่เรียน LL.M. จะแยกมาอีกระบบ แต่เวลาเรียนเขาก็จะเรียนรวมกับคนเยอรมันนะครับ หมายความว่า ในวิชาที่เราเรียน คนไทยที่จะไปเรียนที่เยอรมัน ถ้าเรียนและสอบวัดระดับภาษาผ่าน ยังไงก็ได้เรียนต่อกฎหมายแน่ ๆ เพราะเป็นหลักสูตรเฉพาะของคนต่างชาติ ในรุ่นที่ผมเรียนก็มีแค่ประมาณ 10 กว่าคน แต่พอเลือกวิชาเรียน ผมเลือกเรียนวิชา Public law กฎหมายมหาชน เรียนรวมกับคนเยอรมัน ดังนั้นเท่าที่ผมสัมผัส ภาพของการแข่งขันเลยไม่หนักมากครับ

หลักสูตรปริญญาโทที่เยอรมันสำหรับคนต่างชาติจะเรียน 2 ปี โดยปีที่ 1 จะเรียนวิชาทั่วไปสำหรับคนต่างชาติ พอถึงปีที่ 2 จะไปเรียนรวมกับคนเยอรมัน ผมเข้าใจถูกไหมครับ ?

คือแบบนี้ครับ เขาจะรับเราเข้ามาเป็นหลักสูตร LL.M. อย่างที่ Tübingen นี่รุ่นผมมี 10 กว่าคน จากนั้นเขาจะกำหนดว่าผมจะต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง เช่น ถ้าจะเลือกนิติกฎหมายมหาชน ต้องเลือกเรียนวิชาอะไรบ้าง วิชาหลักวิชาเลือก แล้วก็ทำ Research ตอนจบ วิชาเหล่านี้เนื่องจากเขารับแค่ 10 กว่าคน เขาก็จะไม่ได้เปิดให้เฉพาะสำหรับคนแค่ 10 คน ทำให้บางวิชาผมเลยต้องเลือกเข้าเรียนกับคนเยอรมัน และก็ประเมินผลเหมือนกับคนเยอรมันนั่นแหละ

เพียงแต่ว่าในหลักสูตรของผมก็อาจจะมีการจัดตัวเพิ่มเติมให้สำหรับนักศึกษาต่างชาติ เท่านั้นเองครับ

สมัยที่ผมเรียนไม่มีคนไทยเลยครับ ในรุ่นผมที่เหลือจะเป็นคนจีน บราซิล จริง ๆ ช่วงนั้นคนจีนจะเยอะมากครับ ช่วงนั้นประมาณปี 2006-2007 รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศของจีนเขาจบที่ Tübingen ก็เลยสนับสนุนให้นักศึกษาชาวจีนมาเรียนที่ Tübingen เยอะครับ เท่าที่ผมเห็นนะ **คนเอเชียในแง่การศึกษาจะเชื่อฟังอาจารย์มากกว่า จะเรียนตามกรอบตามอะไรที่กำหนดเอาไว้ เข้าเรียนตรงเวลา ในขณะที่ฝรั่งก็ตาม Style ของฝรั่งที่จะรู้สึกว่าเขามีอิสระ มีเสรีภาพมากกว่า จะจัดการเวลาของเขาชัดเจนว่าช่วงไหนทำงาน ช่วงไหนปาร์ตี้ สิ่งที่ผมพบเห็นที่ผมถามเพื่อน ๆ ก็คือว่า ในรุ่นของผม 10 กว่าคนนี้มีคนเอเชียประมาณ 4 คน เป็นจีนสัก 3 คน มีผมคนเดียวที่เลือกกฎหมายมหาชน คนอื่น ๆ เขาเรียนกฎหมายเอกชน กฎหมายธุรกิจ เพื่อนคนจีนเขาก็บอกว่าเรียนกฎหมายมหาชนไปแล้ว ก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้ คนจีนเขาจะไม่ค่อยคุยเท่าไรครับ เรื่องการเมืองการปกครอง เขาก็เลือกที่จะเรียนกฎหมายธุรกิจเพราะได้ใช้มากกว่า ระบบการปกครองก็เลยเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลในการเลือกเรียนสาขาวิชากฎหมายนะครับ**

ด้วยความที่เป็นคนเอเชียด้วยกัน การที่จะเริ่มปฏิสัมพันธ์ด้วยกันกับคนเอเชียก็จะง่ายกว่ามีอะไรร่วมกันมากกว่า สิ่งหนึ่งที่เขาสะท้อนผมมาก็คือ ช่วงปี 2007 เป็นช่วงที่รัฐบาลจีนส่งคนออกมาเรียนเยอะมาก เพื่อน ๆ ผมก็เป็นนักเรียนทุนรัฐบาลจีน เขาจะขยันตั้งใจเรียนมาก ๆ เขาบอกว่ารัฐบาลจีนมองว่าถ้าคุณอยากจะเป็นเบอร์หนึ่งของโลก ก็ต้องเป็นเบอร์หนึ่งด้านการศึกษา

ด้านความรู้ ดังนั้น ในยุคปี 2000 ต้น ๆ เขาจะส่งคนไปเรียนเยอะมาก เป็นสิ่งที่เขาวางแผนเอาไว้พอสมควร เมื่อก่อนจะเป็นการ Export คนออกไปเรียนก่อน แล้วตอนนี้ก็เริ่มที่จะสร้างให้ตัวเองเป็นศูนย์กลางทางการศึกษามากขึ้น

ส่วนเพื่อน ๆ คนเยอรมัน ก็ขึ้นชื่อเรื่องความเป็นระเบียบ ความตรงต่อเวลา แต่ก็ไม่ได้ถึงขนาดกับไม่มีมุทลกละเลยทีเดียว เท่าที่ผมสัมผัสมา ผมคิดว่าเขาเป็นคนที่ค่อนข้างจริงจัง และจะเปิดรับใครสักคนเป็นเพื่อนค่อนข้างยาก แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่เขาเปิดรับแล้ว เขาก็จะเต็มไปด้วยรามมาก ผมยกตัวอย่าง คือ กลายเป็นว่าเพื่อนที่สนิทที่สุดที่เยอรมันเป็นเพื่อนต่างวัยอายุประมาณ 50 ปลาย ๆ เป็นช่างปูกระเบื้องครับ ผมสนิทมากเวลาที่เขามาไทยเขาก็จะติดต่อมาตลอด เป็นคนที่รู้จักโดยบังเอิญ แต่ก็ยัง Contact กันอยู่ เขาค่อนข้างเต็มที่กับเรา แต่ก่อนที่จะไปสนิทกับเขา เขาเองก็เป็นคนที่ค่อนข้างเก็บตัวนิดนึง ส่วนเพื่อนนักเรียนเยอรมันเลย ผมไม่ค่อยได้ Participate กับเขาเท่าไร ด้วยความที่เราเป็นนักศึกษาต่างชาติและใน Class ที่ผมไปเรียนร่วมกับคนเยอรมันก็แทบจะมีผมคนเดียวที่เป็นคนต่างชาติเลย จริง ๆ นักศึกษายุโรปด้วยกันเองก็สัมผัสได้ถึงความแตกต่าง ก็มีเพื่อนคนเนเธอร์แลนด์ที่เข้ามาเรียนหลักสูตร LL.M. แต่ว่าปัญหาภาษาเขาจะน้อยกว่าเราเยอะ ยังพอมีความใกล้เคียงกัน ผมรู้สึกว่าการเนเธอร์แลนด์จะ Friendly กว่า จะมีการพูดแซวพูดตลกมากกว่าคนเยอรมันที่จะค่อนข้างเคร่งขรึมกว่า

อาจารย์มีมุมมองต่อระบบการศึกษากฎหมายของประเทศไทยในภาพรวมอย่างไร ?

ผมมีมุมมอง 2 เรื่องครับ คือ

1) อิทธิพลของเนติบัณฑิตไทย

ระบบการศึกษาของเราถูก Dominate โดยเนติบัณฑิตและก็เป็นเนติบัณฑิตแบบไทย ๆ ด้วยนะครับ ก็คือ การเรียนแบบท่องจำ การเรียนแบบ Black - letter law เรียนตามตัวอักษรทั้งหลายนี้ผมว่าน่าจะมีอิทธิพลมาจากการเรียนแบบเนติบัณฑิตไทยเยอะมาก ๆ ดังนั้น เราจะเจอภาวะที่นักศึกษาเรียนการท่องจำ ท่องฎีกาเพื่อไปตอบข้อสอบ ผมคิดว่าเป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่ง เรื่องนี้จะเด่นชัดมากในมหาวิทยาลัยในภูมิภาค เพราะว่าตัวชีวิตสำคัญอย่างหนึ่ง คือ มีศิษย์เก่าจบไปแล้วสอบเนติบัณฑิตได้ มันส่งผลกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย

2) ค่านิยมเรื่อง Active Learning

เป็นอิทธิพลที่ผมเจอ และผมพบว่า มีปัญหาที่ส่งขาลานครินทร์และผมพยายามที่จะแก้ปัญหา คือ มหาวิทยาลัยจะเน้นเรื่อง Active Learning ความเข้าใจของผมถ้าเป็นเรื่องของการที่นักศึกษาไปดู Case ที่มันเกิดขึ้นจริง ๆ หรือได้ลงร่างสัญญาจริง ๆ ผมคิดว่าอันนี้ Ok นะ แต่ Active Learning หลาย ๆ ส่วนมันกลายเป็นว่าจะทำยังไงให้ผู้เรียนเรียนแล้วสนุก ซึ่งผมว่ามันจะผิดวัตถุประสงค์ไป เราที่ผ่านการเรียนแบบ Lecture - based Learning มาโดยตลอด จริง ๆ การ Lecture นี้ถ้าคนไหนสอนสนุก คนเรียนก็สนุกไปกับมันได้ และเราก็ได้คิดอยู่กับมันตลอด อย่างมหาวิทยาลัยสงขลาฯ เอง มหาวิทยาลัยบังคับว่าอาจารย์จะต้องสอนแบบ Active Learning ร้อยละ 50 นะ ผมก็นึกไม่ออกเหมือนกันนะว่าเราจะทำยังไงได้บ้าง แคะไหน ในทุกรายวิชา และพอ Active Learning ร้อยละ 50 แล้ว มหาวิทยาลัยก็บอกว่า

คุณต้องวัดผลแบบ Active Learning ด้วย เลยกลายเป็นว่าตอนนี้ ในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จะต้องมีการเก็บคะแนน ประมาณร้อยละ 50 และก็ต้องไปสอบ Final อีกร้อยละ 50 ซึ่งรู้สึกว่ามันไม่ค่อย Make Sense เพราะเขาอาจจะไม่ค่อยเข้าใจธรรมชาติของการเรียนกฎหมายสักเท่าไร ถามว่าข้อสอบที่เป็น ตึกตาเรานี้ไม่ใช่ Active Learning หรือ ? มันก็คือ การเอาข้อเท็จจริงมาปรับใช้กับตัวบทกฎหมาย ก็คือข้อสอบแบบ Active Learning นั่นแหละ แต่เขาไม่เข้าใจตรงนี้ ตรงนี้คือส่วนหนึ่งที่ผม คิดว่าอาจจะกลายเป็นผลกระทบ ผมไม่แน่ใจว่าที่อื่น จะเป็นยังไงบ้าง ปรับเปลี่ยนมาน้อยแค่ไหน

แต่อีกด้านหนึ่งผมเห็นด้วยนะครับว่า การวัดผลแบบเดิม แบบนิติศาสตร์บ้านเรา 100 % อาจจะไม่ใช่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะของการ เป็นนักกฎหมาย อย่างเช่น พวก Soft Skill จริง ๆ รุ่นหลัง ๆ อาจจะมีปัญหาน้อยแล้ว แต่รุ่นก่อน ๆ อาจจะมีปัญหา เช่น เรียนจบกฎหมายไป แต่ใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่ได้ ทำงานนำเสนอ ไม่ได้ เดี๋ยวนี้กับนักศึกษารุ่นใหม่อาจจะน้อยลง แต่โดยระบบก็ยังคงต้อง Train ทักษะเหล่านี้ ให้นักศึกษา การวัดผลด้วยการสอบข้อเขียน อย่างเดียวเลย ผมก็ไม่เห็นด้วยเหมือนกัน แต่ว่า จะปรับอย่างไรให้มันสมดุล จะพัฒนานักศึกษา อย่างไรให้เขาสามารถนำเสนองานได้ สามารถพูด ในที่สาธารณะได้ สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้ อย่างเข้าใจ ก็อาจจะต้องมีหลักสูตรที่พัฒนา เพิ่มเติมในหลักสูตรนิติศาสตร์เท่านั้นเอง แต่อย่างที่เป็นอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เรื่อง Active Learning นี้ ผมก็ไม่ค่อยเห็นด้วย ที่จะต้องมา 50/50 แบบนี้

อีกอย่างที่อาจจะจะเป็นปัญหาระยะยาว กับระบบของเราในอนาคต ผมคิดว่าเราจะ ขาดอาจารย์ที่เชี่ยวชาญกฎหมายพื้นฐาน เช่น กฎหมายเอกชนพื้นฐาน กฎหมายหนี้ กฎหมาย บุคคล กฎหมายแพ่งพื้นฐาน ฯลฯ ปัญหา นี้เกิดขึ้นจากที่สมัยนี้เวลามีคนไปเรียนต่อโท ต่อเอก จะไปเรียนกฎหมายเฉพาะหลัก ปัญหาต่อมา คือ การจะเรียนกฎหมายพื้นฐานเหล่านั้นมันต้องเรียน ในประเทศที่ใช้กฎหมายแบบ Civil law เป็นหลัก แต่คนที่ไปเรียนต่อปัจจุบันจะไปเรียนประเทศ ที่เป็นภาคพื้นยุโรปน้อย ส่วนใหญ่จะเรียนต่อ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common law ผมว่าในอนาคตเราจะขาดคนที่สอนกฎหมาย พื้นฐานเหล่านี้ รวมถึงเอาเข้าจริง ๆ กฎหมายมหาชน ถ้าจะไปเรียนเรื่องพื้นฐานจริง ๆ ผมคิดว่าก็จะต้อง ไปเรียนที่เยอรมัน ฝรั่งเศสครับ ผมยกตัวอย่างตำรา กฎหมายมหาชนหลายเล่มที่ผู้แต่งตำราสำเร็จ การศึกษาจากประเทศ Common law สุดท้าย ก็หนีไม่พ้นที่จะต้องอ้างอิงตำรากฎหมายของ เยอรมัน ฝรั่งเศส เป็นต้น ผมคิดว่าอนาคตอาจจะ เป็นปัญหา

ตรงนี้คิดว่าอนาคตอาจจะจะเป็นปัญหา อาจจะไปเกี่ยวเนื่องกับคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ จะถามต่อไป คือ ในระบบกฎหมายไทย ระบบ การสร้างคนรุ่นใหม่ ๆ ผมคิดว่าแย่ลง ก็คิดว่า เป็น 2-3 ประเด็นที่ในอนาคตเราน่าจะมีปัญหา พอสมควรครับ

หากเปลี่ยนระบบการเรียนสัมมนาจากที่เป็น ระบบการฝึกเขียนข้อสอบ เป็นระบบที่เน้นทักษะ ด้านการวิจัย Soft Skill หรือ Active Learning แบบนี้ น่าจะแก้ไขปัญหาที่กล่าวมาได้ไหมครับ ? และจากประสบการณ์การศึกษาในต่างประเทศ

ของอาจารย์ เราสามารถนำระบบการศึกษาของต่างประเทศมาปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของการศึกษากฎหมายไทยได้หรือไม่ อย่างไร ?

ระบบสัมมนาบ้านเราจริง ๆ ก็เอามาจากเยอรมันในระดับปริญญาตรีนะครับ เป็นการฝึกการเขียนข้อสอบ เพียงแต่วิธีการเขียนข้อสอบไม่เหมือนกันสักทีเดียว แม้อาจารย์จะใช้วิธีการ Lecture เป็นหลัก แต่อาจารย์จะมีการตั้งคำถามเป็นระยะ ๆ ให้เราคิดตาม อาจารย์จะเอาคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญมาพูด แต่ก็ไม่ได้สอนในลักษณะที่เราต้องเชื่อแบบนั้น อาจารย์พยายามจะชี้ให้เห็นว่ามันอาจจะมีความยุ่งยากที่แตกต่างออกไปก็ได้ หรือวิธีการให้เหตุผลอีกแบบหนึ่งก็ได้ หรืออะไรทำนองนี้ โดยเฉพาะประเด็นทางรัฐธรรมนูญที่มันเห็นแตกต่างกันได้ และบริบทของสังคมที่มันเปลี่ยนไปก็อาจจะส่งผล เช่น เรื่องการสมรสของคนเพศเดียวกัน เมื่อปี 2000 ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันอาจจะเคยตัดสินแบบหนึ่ง 20 ปีต่อมาศาลรัฐธรรมนูญอาจจะตัดสินในอีกแบบหนึ่งก็ได้ ผมคิดว่าสิ่งที่เขาพยายามสอนเรา คือ การให้เหตุผล ซึ่งบ้านเราโดยเฉพาะการเขียนข้อสอบของนักกฎหมาย ผมคิดว่าทักษะการให้เหตุผลมันลดลง ไม่ว่าจะเป็นด้วยตัวระบบของมันเองหรือไม่ ผมเลยคิดว่าจริง ๆ แล้วการสอนแบบ Lecture เอง ก็สามารถทำให้เราคิดได้นะครับ หรือจะสอนให้เขาตั้งคำถามกับคำพิพากษาศาลฎีกา สอนให้เขาลองคิดอีกมุมหนึ่งว่ามันเป็นไปได้เหมือนกัน บางครั้งมันอาจจะไม่ได้ถูกไม่ได้ผิดในทางกฎหมายไปเสียทีเดียว ผมคิดว่าเป็นส่วนหนึ่ง แต่ในขณะที่ระบบบ้านเรา เราต้องยึดเอาคำพิพากษาของศาลฎีกาเป็นหลัก โดยที่เราไม่ได้ให้เขาตั้งคำถาม ผมคิดว่าแบบนี้จะเป็นปัญหาตัวหนึ่ง

ผมว่าฐานคิดมันสำคัญ ที่มหาวิทยาลัยสงขลาก็จะเรียนเหมือนที่ธรรมศาสตร์ คือ ปีหนึ่งเทอมหนึ่งจะเรียนแค่วิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย เทอมสองก็เรียนอีกตัวหนึ่งแค่นั้นเอง ก็จะเรียนไม่หนักมาก แต่เป็นวิชาสำคัญทั้งสองตัวตอนที่ผมไปทำงานกับอนุกรรมการสภานิติศึกษา ผมคิดว่าด้วยปัญหาที่เป็นอยู่ ถ้าเราไม่ปรับการเรียนการสอนที่เนติบัณฑิต มันจะปรับระบบการศึกษาไม่ได้เลย ผมเคยลองพยายามครั้งหนึ่งที่ไปช่วยอาจารย์ณรงค์ ใจหาญ ร่าง มคอ.1 (มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์) ที่จะเป็นรากฐานให้การสอนนิติศาสตร์ เราพยายามจะไปทำให้ร่าง มคอ.1 มันยืดหยุ่นที่สุด แต่พอหลังจากที่ถูกใช้ได้ 3-4 ปี เราย้อนกลับไปดูหลักสูตรนิติศาสตร์แต่ละที่ มันก็ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงอะไรมา เพราะว่าด้านหนึ่งต้องยอมรับว่าคนที่มาเรียนส่วนใหญ่ 70-80 % ก็ยังมุ่งไปในเส้นทางเนติบัณฑิตเป็นหลัก แน่นนอนว่ามหาวิทยาลัยก็ต้อง Serve พวกนี้ และถ้าวิธีการเรียนการสอนของเนติบัณฑิตยังเป็นแบบนี้ มันก็จะยังเดินไปในรูปแบบนี้แหละ ผมเลยคิดว่าถ้าไม่ปรับปรุงเนติบัณฑิตมันจะขยับเขยื้อนอะไรลำบาก แต่พอผมเสนออะไรแบบนี้ไป แน่นนอนก็มี “ทัวรลง” เหมือนกัน (หัวเราะ) พอเรายังยกภาพให้คนที่สอบผู้พิพากษาได้เร็วที่สุด สอบได้ตอนอายุ 25 ปี เป็น Idol ของนักกฎหมาย เป็นค่านิยมของสังคมแบบนั้น ระบบการศึกษากฎหมายมันก็เลยออกมาเป็นแบบนี้

การทำงาน

จากประสบการณ์ทำงานเกือบสี่สิบปีของอาจารย์ อาจารย์คิดว่าสิ่งใดเป็นปัญหา อุปสรรค หรือ ความท้าทายที่สำคัญที่สุดในอาชีพของอาจารย์ ?

(เจียบไปสักครู) ในมุมมองของผมนะครับ

1) การออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย

ผมว่าตอนนี้ คือ ระบบของมหาวิทยาลัย ที่เป็นอยู่ครับ ข้อสรุปของผมก็คือ การที่มหาวิทยาลัย ออกนอกระบบมา เป็นความผิดพลาด จริง ๆ Concept เรื่องการออกนอกระบบเป็นเรื่องที่ตีความ การให้ Autonomy บางอย่างกับมหาวิทยาลัย เป็นเรื่องที่ดี แต่ว่าสิ่งที่ผมพบ คือ ในระบบ มหาวิทยาลัยเองไม่รู้จักที่จะใช้ Autonomy นั้น มันเลยทำให้เกิดปัญหา ตัวอย่างเช่น ผมมีส่วน ในการร่างระเบียบของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการคลัง ซึ่งจริง ๆ ที่เรามีความอิสระเราสามารถออกระเบียบ ของเราเองได้ มหาวิทยาลัยก็ไปเขียนร่างมา เยอะแยะเลยครับ แต่ว่าข้อสุดท้ายไปเขียนว่า ทั้งหลายทั้งปวง “ให้เป็นไปตามระเบียบของ กระทรวงการคลัง” แบบนี้มันก็จะหมดเลยนะครับ ที่เราร่างมาทั้งหมดก็ไม่ได้ใช้ Autonomy ที่เรา มีเลย แล้วทำไมเราไม่ใช้ ผมถึงคิดว่านี่คือ ปัญหาหนึ่งที่ทำให้มหาวิทยาลัยออกนอกระบบนั้น มันไม่สำเร็จ

แต่แนวโน้มตอนนี้ในแง่การควบคุม การบริหาร เราพยายามจะรวบทุกอย่างกลับไป ที่ ส่วนกลางทำให้กลับไปเป็นเหมือนเดิม ลองดูได้ จากแนวปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในสถาบัน อุดมศึกษาที่ออกมาไม่นานนี้นะครับ แต่พอเป็น เรื่องงบประมาณ เรากลับบอกว่ามหาวิทยาลัย ออกนอกระบบแล้วต้องหาเลี้ยงตัวเอง เลยทำให้

การออกนอกระบบไม่ประสบความสำเร็จ ผมมองว่า มันคือความผิดพลาด แต่ยังหวังว่าอนาคตจะมีโอกาส ทำให้มันกลับมาดีขึ้นได้ ผลที่ตามมา คือ พอเรา ออกนอกระบบแล้ว อาจารย์แทบจะเป็น “หนูถีบจักร” เราถูกเรียกร้องให้ทำทุกอย่างตลอดเวลา ทั้งเรื่อง การสอน ทั้งเรื่องวิจัย ทั้งเรื่องการบริหารสังคม อาจารย์ถูกเรียกร้องว่าเป็นคุณครูที่ต้องมีงานวิจัย ที่งานวิจัยสามารถใช้ได้ และยังคงมีบทบาทช่วยเหลือ สังคม ผมไม่แน่ใจว่าจะมีสักกี่คนที่ทำได้ทุกอย่าง ที่กล่าวมานี้ ทีนี้ผลที่ตามมา คือ ความคาดหวัง ของการเป็นอาจารย์ ส่วนหนึ่งสำหรับผมที่ทำไม่ ถึงอยากเป็นอาจารย์ ผมรู้สึกว่าการเป็นอาจารย์ คือ การจั่งมาอ่านหนังสือ ผมจะได้มีเวลานั่ง ๆ มานั่งอ่านหนังสือ เพื่อเอาความรู้ไปสอนนักศึกษา แต่ความเป็นจริงแล้วทุกวันนี้ด้วยงาน Routine ประจำวัน เราแทบจะอยู่นิ่ง ๆ ไม่ได้เลย ผมว่าแค่นี้ มันก็สะท้อนความล้มเหลวของระบบแล้วครับ

2) กรอบวิธีคิดของสายวิทยาศาสตร์

ในระบบมหาวิทยาลัยเรา มันถูกรอบ ด้วยวิธีคิดของสายวิทยาศาสตร์ค่อนข้างเยอะ อะไรที่ใช้ในสายวิทยาศาสตร์ เราก็เอามาใช้ทั้ง ๆ ที่ บางครั้งโดยธรรมชาติมันเอามาใช้กับนิเทศศาสตร์ ไม่ได้ ตัวอย่างหนึ่ง เช่น ถ้ามีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับมนุษย์ เช่น เราต้องทำแบบสอบถาม หรือ ทำแบบสัมภาษณ์ เราต้องไปขอใบรับรองจริยธรรม การทำวิจัยในมนุษย์ ซึ่งจริง ๆ เป็นวิธีคิดแบบ วิทยาศาสตร์ คือ แพทย์ที่จะต้องไปทำอะไรกับ ร่างกายมนุษย์ อะไรแบบนี้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกโยง มาใช้กับสังคมศาสตร์ด้วย อาจารย์ทางสังคมศาสตร์ หลาย ๆ คนก็มีเสียงสะท้อนออกมาว่าไม่น่าจะใช้ เหมือนกัน แล้วมันทำให้ตัวงานวิจัยในแต่ละเรื่อง มันลำบาก รุนแรงมากขึ้น

ผมคิดว่าในปัจจุบันถ้าผมจะขอทุนวิจัย ถ้าเป็น Documentary Research แบบเดิมเลย แบบนิติศาสตร์ดั้งเดิมเลย โอกาสที่ผมจะได้ ทุนวิจัยจากภายนอกมันยากมากครับ ระบบ มันต้องมีรูปแบบ Research เช่น เป็นวิจัยภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งบางเรื่องมันก็ รู้แหละว่าเป็นเรื่องของเอกสาร การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีกฎหมาย เป็นเรื่องของทฤษฎีการวิเคราะห์คำพิพากษา ของศาล ซึ่งสามารถทำเป็น Documentary Research ได้ ผมคิดว่างานวิจัยในต่างประเทศ ในปัจจุบันทางกฎหมายมันก็ยังเป็นแบบนี้ คือ งานวิจัยทางเอกสาร ไม่ต้องทำแบบสอบถาม ทำสัมภาษณ์ หรือ Focus Group อะไร แต่ตอนนี้ มันถูกบีบให้เราเดินไปในทางนี้ มันเลยทำให้เรา ใช้พลังงานกับเรื่องพวกนี้มากขึ้น เวลาที่เราจะ เอามาใช้ในงานสอนหนังสือมันก็น้อยลงไปด้วย ผมคิดว่านี่คือปัญหาในเชิงระบบที่เราถูกรอบ ด้วยวิธีคิดแบบหนึ่งที่มีมันอาจจะไม่ Match กับ ในทางนิติศาสตร์

3) แรงจูงใจในการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่สาม ผมคิดว่ามหาวิทยาลัยดึงดูด คนเก่งมาน้อยลง ผมว่านี่คือปัญหาในระยะยาว เพราะว่าเมื่อก่อนถามว่าทำไมคนถึงอยากเป็นอาจารย์ มหาวิทยาลัย ก็เพราะว่าคนอยากมีโอกาสไปเรียนต่อ ต่างประเทศ เดี๋ยวนี้ถ้าไม่เข้ามหาวิทยาลัยใหญ่ นะ แทบจะไม่มีทุนให้อาจารย์ไปเรียนต่อเลย ต้องชวนขายที่ดินร่นกันเอง มหาวิทยาลัยสงขลา ทุกวันนี้ก็ทุนน้อยลง หรืออย่างธรรมชาติเอง ผมก็เข้าใจว่าเป็นแบบนั้นเหมือนกัน ตอนนี้ทุนที่ จะส่งคนไปเรียนต่อก็น้อยลง ถ้าเราอยู่กันแบบนี้ ในวงกฎหมายเราจะดึงคนเก่งกันยังไง ในเมื่อคน เก่งเค้าจะไปสอบแต่อยากรู้ ผู้พิพากษา สร้างความ มั่นคงในชีวิตให้กับเค้าด้วยเงินเดือนดี ๆ ในขณะที่ อาจารย์เงินเดือนไม่ได้สูงมาก แต่เรามีโอกาส

ออกไปเรียนต่อ ปัจจุบันมันไม่เป็นแบบนี้แล้ว อนาคตเราจะลำบาก ผมยกตัวอย่างนะครับ ผมเคยคุยกับอาจารย์ต่อพงศ์ว่า “อีกหน่อยเราจะ วิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยของศาลปกครองได้ยังไง ในเมื่อคนในศาลปกครองเก่งกว่าคนในมหาวิทยาลัย” ศาลปกครองส่งคนไปเรียนฝรั่งเศส เยอรมัน จบดอกเตอร์กันมาเยอะแยะมากมาย เป็นพนักงาน คดีปกครอง และอนาคตพวกท่านก็จะขึ้นไปเป็น ตุลาการศาลปกครอง ในขณะที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ไม่ได้ถูกพัฒนาเรื่องพวกนี้ อันนี้อาจจะเป็นปัญหา ในอนาคตของระบบในภาพรวม

มหาวิทยาลัยจะเข้มแข็งได้ก็คือ ต้องมี บุคลากรฝ่ายวิชาการที่เข้มแข็ง และผมคิดว่าเป็น ภาระหรือเป็นพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ต้องสร้างคน ผมไม่เห็นด้วยกับการที่หลัง ๆ มหาวิทยาลัย จะรับอะไรที่แบบ “สำเร็จรูป” เช่น รับอาจารย์ วุฒิปริญญาเอก มันเกิดความเหลื่อมล้ำแน่นอน ตอนนี้อย่าคิดที่จะเป็นอาจารย์ คือ ต้องพร้อมทุกอย่าง สิ่งที่ผมเห็นตลอดเลย คือ อาจารย์ศศิกา พฤษภาจันท์ จะโพสต์ Facebook บ่อย ๆ คือ “คนที่พร้อมทุกอย่างแล้วถึงจะมาเป็นอาจารย์ได้” มันทำให้เราไม่สามารถรับคนที่จบปริญญาตรีที่เขา อาจจะไม่ได้มีความพร้อมทางบ้านที่จะไปเรียนต่อ แล้วให้อาจารย์เขาไปเรียนต่อขึ้นมาได้ ผมคิดว่า ตรงนี้มันจะกลายเป็นว่า ปัญหาในอนาคตมันก็จะ เกิดขึ้นทั้งสองส่วน คือ

(1) ความผูกพันกับมหาวิทยาลัย

เมื่อเรารับคนที่เรียนจบปริญญาเอก มาแล้ว โดยที่มหาวิทยาลัยไม่เคยผลักดันเขาเลย ผมคิดว่าความผูกพันระหว่างอาจารย์กับสถาบัน ก็จะลดน้อยลง

(2) ความรับผิดชอบต่อสังคม

ไม่รู้ผมเป็นอาจารย์รุ่นเก่าไหมนะ แต่ผมรู้สึกว่าการเป็นอาจารย์มันมีพันธะหรือ

ความรับผิดชอบบางอย่าง คือ ผมก็คงไม่ใช่แค่ทำให้มีงานและมีรายได้เลี้ยงชีพ แต่ผมคิดว่าเรามีพันธะที่จะต้องทำอะไรบางอย่างให้กับสังคม ผมไม่แน่ใจว่าคนที่พร้อมทุกอย่างแล้ว และเข้ามาเป็นอาจารย์เลย เขาจะคิดแบบเดียวกันกับผมไหม จริง ๆ มันบอกไม่ได้หรอกครับว่าเขาจะไม่มีความรู้สึกว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม มันไม่ได้เป็นแบบนั้นเสมอไป เพราะในทางกลับกัน คนที่อาจปากกัตดินถึบเรียนจบแล้ว พอเข้ามาเป็นอาจารย์แล้วมีโอกาไปเรียนต่อ พอเรียนจบกลับมาเขาอาจจะไม่สนใจสังคมแล้วก็ได้ เราจะไปด่วนสรุปไม่ได้ แต่เราก็อาจจะตั้งคำถามได้เหมือนกันว่า ระบบที่รับอาจารย์แบบ “สำเร็จรูป” แบบนี้มันมีแนวโน้มที่จะทำให้อาจารย์ “เพ้อไม่เหยียบดิน” มีมากขึ้น

มหาวิทยาลัยควรจะต้องกลับมาทบทวนตัวเองในกระบวนการสร้างคน ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผมก็พยายามทำเท่าที่ผมทำได้ เราส่งอาจารย์ไปเรียนสองท่าน ด้วยความพยายามที่จะใช้งบประมาณของตนเอง และก็มีมหาวิทยาลัยสนับสนุนส่วนหนึ่ง แล้วก็รับอาจารย์วุฒิปริญญาโทมา 2-3 คน เพื่อที่จะหาโอกาสส่งเขาไปเรียนต่อ ก็พยายามดิ้นรนหลาย ๆ ส่วน ให้เรายังพอสร้างคนได้

ภาพประกอบจาก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อยากให้อาจารย์ช่วยขยายความที่ว่าสมัยนี้อาจารย์ถูกเรียกร้องให้ทำสิ่งต่าง ๆ มากมาย แทบจะเป็น “หนูถีบจักร” ?

ผมอยากให้มองปัญหาในภาพกว้างก่อนนะครับ ผมคิดว่า

1) การควบคุมคุณภาพของมหาวิทยาลัย

ระบบการเรียนนิติศาสตร์บ้านเรา ไม่ได้ถูกควบคุม เลยทำให้อาจารย์เราไม่เพียงพอ ถ้าเข้าใจไม่ผิดข้อมูลที่ผมมีตอนนี้ คือ เรามีหลักสูตรนิติศาสตร์ทั่วทั้งประเทศประมาณร้อยหลักสูตรนะครับ ผมเคยคุยกับ Professor ที่มาเลเซียกับสิงคโปร์ มาเลเซียมีคณะนิติศาสตร์แค่ 6 แห่งเองนะครับ คนเขาอาจจะน้อยกว่าเราสักครึ่งหนึ่งประมาณ 30 ล้านคน แปลว่าเราไม่ได้ควบคุมเลย เรามีเป็นร้อยหลักสูตรทั่วประเทศ สิงคโปร์มีคณะนิติศาสตร์อยู่แค่ 3 แห่งครับ เขามี 2 แห่งที่เปิดมานานแล้ว คือ National University of Singapore (NUS) กับ Singapore Management University (SMU) ส่วนแห่งที่ 3 เพิ่งเปิดมาไม่ถึง 10 ปีที่ผ่านมาเอง ทั้ง 3 แห่งนี้เขาจะรับต่อปี เท่าที่ผมสอบถามมาสัก 5-6 ปีที่แล้วนี้ เขาบอกว่ารับต่อปีทั้ง 3 แห่ง ไม่เกิน 400 คนครับ เพราะเขาบอกว่าตลาดแรงงานทางด้านกฎหมายในแต่ละปีมันจะ Available ประมาณ 400 อัตรา และด้วยความที่มีมหาวิทยาลัยจำกัดเอาไว้แค่ไม่กี่แห่ง อาจารย์ก็เลยเพียงพอ แต่พอประเทศไทยเราเปิดร้อยกว่าแห่ง ที่นั่นก็ต้องการอาจารย์ ที่นั่นก็ต้องการอาจารย์ อาจารย์ก็เลยไม่เพียงพอ ผมคิดว่าเป็นปัญหาลักษณะหนึ่งที่เราไม่ได้คุมกำเนิดเลย แต่พอผมไปพูดว่าคุมกำเนิดตอนนี้ผมก็ “ท้าวลง” อีกนะครับ (หัวเราะ) ทำให้เราผลิตอาจารย์ที่มีคุณภาพเฉพาะด้านมาแต่ละด้านมันไม่พอ

2) การเกิดขึ้นของกฎหมายวิชาเฉพาะ จำนวนมาก

ลองไปดูในระดับปริญญาตรีในต่างประเทศดูนะครับ พวกกฎหมายเฉพาะที่เราเรียนกันอยู่นี้ ที่ต่างประเทศเขาไม่ต้องเรียนเลยนะครับ เขาเรียนกันแค่ละเมิด นิติกรรมสัญญา วิธีพิจารณาความ เขาเรียนแค่นี้ก็ตัวเท่านั้นเองครับ ส่วนกฎหมายเฉพาะนั้น **เขาเชื่อว่าทุกคนพอจะมีนิติวิธีแล้ว มันไปต่อยอดเองได้** แต่ของเราถามว่าทำไมต้องเรียนตัวเงิน ล้มละลาย ? ก็เพราะว่ามันสอบเนติฯ (อืม) ใช้ไหมครับ ผมคิดว่ายิ่งเรามีกฎหมายใหม่ ๆ มาเรื่อย ๆ เราก็กต้องไปเรียนอยู่เรื่อย ๆ สร้างอาจารย์ยังงั้นก็ไม่พอ ผมคิดว่ามันน่าจะต้องย้อนกลับเข้ามาถามถึงวิธีคิดแบบนี้ ในหลักสูตรนิติศาสตร์ด้วยนะครับว่า เราคาดหวังให้เขารู้แค่ไหน เขาควรจะรู้กฎหมายพื้นฐานเพื่อที่จะไปต่อยอดได้เอง ส่วนกฎหมายเฉพาะเขาอาจจะมีวิชาเลือกให้เรียนบ้างบางตัว แต่เราคงเรียกร้องให้เขารู้กฎหมายทุกฉบับไม่ได้

การที่มีหลักสูตรเยอะ ๆ มันช่วยส่งเสริมให้เกิดการกระจายการศึกษาหรือไม่ครับ ? อย่างที่เยอรมันเอง อาจารย์ก็เคยกล่าวไว้เบื้องต้นว่ามีหลักสูตรคณะนิติศาสตร์เยอะเหมือนกันทำไมเขาถึงคุณภาพได้ครับ ?

ผมไม่ปฏิเสธการกระจายโอกาสนะครับ แต่ผมคิดว่าจุดที่มันสมดุลมันควรจะอยู่ตรงไหนอย่างของเยอรมันเองถามว่าเขามีมหาวิทยาลัยทางกฎหมายเยอะไหม ก็เยอะนะครับในแต่ละรัฐแล้วก็ต้องบอกว่าเยอรมันเป็นประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยกฎหมายจริง ๆ เป็น Rechtsstaat (นิติรัฐ) จริง ๆ แต่ว่าถ้าลองไปดูในแต่ละปี คณะนิติศาสตร์เขารับไม่ได้เยอะมาก แค่ประมาณร้อยละ 10

แต่ลองดูของเราสิ บางสถาบันปีหนึ่งรับประมาณ 700-800 คน หรือบางสถาบันอาจจะไม่จำกัด ผมคิดว่าเรื่องโอกาสมันก็สำคัญส่วนหนึ่งแหละครับ แต่ผมว่าโอกาสที่เราจะกระจายการศึกษา **มันต้องย้อนกลับมาดูทรัพยากรที่เรามีอยู่ด้วย** ว่าจะผลิตคนที่มีคุณภาพออกไปได้มากน้อยแค่ไหน ตอนนี้เราไม่ได้กำกับเลยนะว่าแต่ละที่รับคนได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร **การเป็นนักกฎหมายก็ต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย** ดังนั้น คนที่ออกไปก็ต้องมีคุณภาพพอสมควร แต่เรายังพบแหละไม่ใช่แค่อาชีพทนายความอย่างเดียวหรอก หลาย ๆ อาชีพที่ออกไปแล้วให้ความเห็นทางกฎหมายที่อาจจะไม่ได้ถูกต้องทั้งหมดเสียทีเดียวต่อสาธารณะแบบนี้ก็เป็นปัญหาสังคมได้เหมือนกัน

เรื่องการคุมคุณภาพของนักกฎหมายในระดับปริญญาตรี ที่เยอรมันจากสถิติที่ผมทราบแค่เข้าก็ยากแล้วนะครับ เพราะจะต้องมีคะแนนสูงพอสมควรครับ และก็สอบออกยากมากครับ จากนั้นถ้าจะไปสายกระบวนการยุติธรรม ทุกคนมีโอกาสสอบ State Examination ทั้งชีวิตได้แค่ 2 ครั้ง ถ้าครั้งที่ 2 ไม่ผ่านนี่หมายความว่าคุณเดินทางนี้ไม่ได้แล้ว ก็คือคุณยังไปทำงานด้านอื่นได้นะ แต่จะไปทำงานเป็นทนาย อัยการ หรือผู้พิพากษาไม่ได้แล้ว ส่วนในระดับสูงขึ้นไป เช่น ระดับปริญญาเอกนี้เขาก็กึ่งคุมเข้มข้นมาก จะต้องได้เกียรตินิยมตอนปริญญาโทเหมือนกับประเทศฝรั่งเศสครับถึงจะเรียนต่อได้ นักศึกษาปริญญาเอกก็ไม่ได้เยอะมากในแต่ละมหาวิทยาลัย แต่จะมีระบบผู้ช่วยอาจารย์ เรียกว่า Lehrstuhl ที่อาจารย์จะไม่ได้ทำงานคนเดียว แต่จะมีผู้ช่วยอีก 3-4 คน ตามตำแหน่งของเขา ดังนั้น เวลาสอบ Professor ก็ไม่ต้องมาตรวจข้อสอบเองทั้งหมด จะได้มีเวลาในการทำอย่างอื่น

ในการดูแลเรื่องบัณฑิตศึกษา ทำนองนี้ ไม่ต้องเป็น “หนูถีบจักร” เหมือนอาจารย์ในประเทศไทย

อาจารย์มองภาพตัวเองในอีก 10 ปีข้างหน้าไว้อย่างไรบ้าง ?

(เจียบไปสักครู) ถามว่าจริง ๆ เรามีเขวบ้างไหมกับชีวิตการเป็นอาจารย์ ก็ต้องบอกว่าเรามีเขวบ้างธรรมดา พอเรามองเรื่องความมั่นคงในชีวิต แต่ถามว่ายังสนุกกับการเป็นอาจารย์อยู่ไหม ก็ยังสนุกอยู่ เรามีอิสระ มีเสรีภาพที่จะพูดในระดับหนึ่ง แม้ในภาวะปัจจุบันนะ ผมคิดว่าอาจารย์ก็ยังเป็น ถ้าเทียบกับสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ก็ยังมีขอบเขตที่มากกว่า ยังพูดอะไรได้มากกว่าวิชาชีพอื่น ๆ จริง ๆ ถามว่าชีวิตอาจารย์มั่นคงไหม ก็ตอบว่ามันคงครับ แต่ว่าเราก็ต้องเป็น “หนูถีบจักร” กันอยู่พอสมควร ต้องทำงานหนัก ถามว่าอีก 10 ปี ผมอยากจะเห็นอะไร ผมขอตอบสั้น ๆ ว่าผมอยากจะเห็นหนังสือผม สักสองสามเล่มที่ผมคิดอยากจะเขียน ผมว่าในเร็ววันนี้เรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานมันจะดีขึ้น หนังสือที่ผมคิดว่าใช้เป็นหลักได้ตอนนี้ คือ หนังสือของอาจารย์ต่อพงศ์ เรื่อง “ทฤษฎีสิทธิขั้นพื้นฐาน” นี่คือวิธีคิดเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของเยอรมันที่เป็นระบบระเบียบพอสมควร และเรื่องนี้มันถูกเอามาใช้ในศาลรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาในการวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ผมคิดว่าเรื่องนี้ค่อนข้างสำคัญ ตอนนี้เรามี Material แล้ว และในอนาคตผมว่ามันน่าจะพัฒนาไปได้มากขึ้น เลยคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า อยากจะเห็นหนังสือของตัวเองอีกสักสองสามเล่มที่ตั้งใจจะเขียน จะมีเล่มหนึ่ง แม้อาจารย์ต่อพงศ์จะเขียนแล้ว คือ “คำสอนว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน” และเรื่อง “คำสอนว่าด้วยรัฐของห้านักคิดเยอรมัน (Jellinek, Heller, Smend, Kelsen, Schmitt)” เป็นเรื่องที่ผมเคย

เข้าไปเรียนแล้วสนุกกับมันนะครับ และ “การใช้และการตีความกฎหมาย” เป็นสามเล่มที่ตั้งใจเอาไว้ แต่ยังไม่มีความจริง ๆ จัง ๆ สักที

ภาพประกอบจาก สำนักพิมพ์วิญญูชน

อาจารย์แสดงความคิดเห็นทางกฎหมายต่อสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของบ้านเมืองบ่อยครั้ง เช่น การเขียนจดหมายเปิดผนึกถึงประธานรัฐสภาและประธานศาลฎีกา การลงนามในแถลงการณ์คัดค้านกรณีศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรืองานเขียน/บทสัมภาษณ์ผ่านเว็บไซต์ The101.World รวมถึงการเป็นนายประกันให้นักศึกษาที่ถูกดำเนินคดีทางการเมือง ฯลฯ อาจารย์กลัวผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ ? มหาวิทยาลัยของไทยยังคงเป็นพื้นที่ปลอดภัยที่รับรองและคุ้มครองเสรีภาพในทางวิชาการไหม ?

ผมคิดว่าประเด็นแรก อาจจะต้องขอบคุณทางผู้บริหารของมหาวิทยาลัยนะครับ ผมยังไม่เคยถูกกดดันจากการแสดงบทบาท ท่าทีทางการเมืองของผมเอง ถามว่ากลัวไหมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นก็ต้องยอมรับตรง ๆ นะครับว่าเราก็กว้างแหละว่ามันจะกระทบต่อความมั่นคงในการทำงานของเรา ประเด็นที่สอง ผมคิดว่ามันมีเส้นบางอย่างที่ผม

ภาพประกอบจาก มติชน

ยังไม่ได้ล้าออกไปชัดเจนนัก ถามว่าเรามี
เสรีภาพไหม เราก็มีเสรีภาพจนถึงจุด ๆ หนึ่งครับ
(ก็ต้องบอกว่าเราถูกจำกัดกรอบเสรีภาพนั้นแหละ)
ดังนั้น ผมเชื่อว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่ผมล้าเส้นนี้ไป
ผมก็จะถูกกดดันหรือได้รับผลกระทบแน่ ๆ ผมคิดว่า
ผมยังไม่ได้ล้าเส้นอะไรตรงนี้ออกไป ตราบใดที่
ยังอยู่แค่ในบริบทของการเมือง เรื่องพรรคการเมือง
นักการเมือง แบบนี้ ก็เลยยังไม่ได้รับผลกระทบอะไร

แต่ว่าสุดท้าย เวลาแสดงบทบาทตรงนี้
ออกไป บางทีผมก็ต้องกลับมาทบทวนบทบาท
ของตนเองเหมือนกันนะว่า มันเกินเลยบทบาท
ของ “นักวิชาการ” ไปหรือไม่ในบางครั้ง จริง ๆ
ก็มีอาจารย์ที่รักและเป็นห่วงก็เตือนอยู่เหมือนกัน
ว่าบางเรื่องที่เราทำมันเกินบทบาทของนักวิชาการ
เราก็ต้องทบทวนตัวเองเหมือนกัน จริง ๆ ผมก็
ไม่ได้ออกมาบ่อยนะครับ ผมก็ไม่ค่อยได้ออกมา
ให้สัมภาษณ์อะไรเท่าไร แต่ว่านาน ๆ ทีถ้ามี
ประเด็นสำคัญ ผมอาจจะเขียนบ้าง อะไรบ้าง
แล้วก็ให้สัมภาษณ์บ้างในบางครั้ง อย่างเรื่องวาระ
การดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีที่จะต้อง
ไม่เกิน 8 ปี เรื่องนี้ก็เป็นสิ่งที่ผมต้องทบทวนตัวเอง

พอสมควรว่าผม “ล้าเส้น” หรือไม่ หมายถึง
ทำอะไรที่เกินเลยความเป็นนักวิชาการหรือไม่
ในการที่เราออกแถลงการณ์ถึงทางศาลรัฐธรรมนูญ
โดยตรงเอง ที่มันไม่ได้เป็น Public Letter ก่อนที่
ศาลจะตัดสินคดี ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าเราต้องตั้งคำถาม
ตัวเองแหละว่ามันเลยบทบาทของนักวิชาการแล้ว
มันเข้าไปสู่พื้นที่ทางการเมืองโดยแท้ เต็ม ๆ แล้ว
หรือไม่ เรื่อง 8 ปีนี้ ผมเลยพยายามจะไม่ค่อย
ให้สัมภาษณ์

โดยสรุป มหาวิทยาลัยยังพอมีสรีภาพ
ในระดับหนึ่งที่ทำให้ผมพูดอะไรได้บ้างพอสมควร
และผมก็คิดว่าจะพยายามใช้พื้นที่ตรงนั้นตราบใด
ที่ผมไม่ได้ล้าเส้นบางเส้นไป และที่ผมพยายาม
จะทำในฐานะอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ในฐานะคนที่
ดูแลคณะก็คือ พยายามให้พื้นที่นักศึกษาให้ได้
มากที่สุด ให้เขาได้เรียนรู้ และถ้าเขาอยากแสดง
ความคิดเห็น จะเห็นว่าที่บริเวณตึกคณะนิติศาสตร์
จะมีข้อความ ป้ายผ้าต่าง ๆ เยอะแยะเต็มไปหมด
เราก็ไม่ต้องไปเอาออก ปล่อยให้เป็นพื้นที่นักศึกษาไป
ตรงนี้เป็นหน้าที่ของเรา

ภาพประกอบจาก มติชน

เหตุผลที่ทำให้อาจารย์สนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนในภาคใต้ ?

ตอนไปเรียนปริญญาโทที่เยอรมัน ผมสนใจจะทำวิทยานิพนธ์เรื่องสิทธิชนกลุ่มน้อย (Minority rights) ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์กิตติศักดิ์ ปรกติ ในตอนคุยหัวข้อวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา ท่านก็แนะนำว่าถ้าจะศึกษาระบบการคุ้มครองชนกลุ่มน้อยต้องศึกษาระบบขององค์การสันนิบาตชาติหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นต้นแบบของการคุ้มครองสิทธิชนกลุ่มน้อย โดยในการศึกษาต้องเปรียบเทียบกับระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ซึ่งเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ในช่วงแรกไม่ยอมรับแนวคิดการคุ้มครองชนกลุ่มน้อย ก็เลยทำให้ได้ศึกษาทั้งสิทธิชนกลุ่มน้อยและสิทธิมนุษยชน พอในตอนศึกษาระดับปริญญาเอกก็ได้หัวข้อวิทยานิพนธ์ที่คิดต่อเนื่องมาจากระดับปริญญาโท คือ ศึกษาเรื่องความเป็นสากลและลักษณะสัมพัทธ์ของสิทธิมนุษยชน (Universalism and Relativism of Human Rights) โดยศึกษาแนวคิดสิทธิมนุษยชนในกรอบขององค์การอาเซียนก็เลยสนใจศึกษาสิทธิมนุษยชนเรื่อยมาครับ แต่มักจะไม่ค่อยศึกษาในเชิงกฎหมาย แต่เป็นการศึกษาในระดับข้อความคิดหรือในเชิงปรัชญามากกว่า

ส่วนเรื่องสิทธิชุมชนนั้น ตั้งแต่สมัยเรียนได้มีโอกาสออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทในพื้นที่ที่มีปัญหาทับซ้อนระหว่างที่ดินของชาวบ้านกับกรมป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ ซึ่งในตอนนั้นก็ได้อินว่าแนวคิดสิทธิชุมชนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหา ในตอนนั้นก็ยังไม่ค่อยเข้าใจครับ จนกระทั่งได้มีโอกาสทำวิจัยเรื่องสิทธิชุมชนกับอาจารย์กิตติศักดิ์ ปรกติ จึงได้ศึกษาอย่างจริงจัง โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ก็พบว่าสิทธิชุมชนมีขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะมีปัญหาในการกำหนดตัวผู้เสียหาย ทำให้ชุมชนสามารถอ้างได้ว่าเป็นผู้เสียหายในการฟ้องคดีเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ พอกลับจากเรียนต่อที่เยอรมัน ก็มีโอกาสดำเนินงานกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่ขับเคลื่อนเรื่องการต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเทพา ซึ่งเครื่องมือในทางกฎหมายที่ใช้ก็คือเรื่องสิทธิชุมชน จึงสนใจศึกษาประเด็นนี้ งานวิชาการที่ใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการก็เป็นประเด็นเรื่องสิทธิชุมชนนี้แหละครับ

มุมมองต่อกฎหมายมหาชน ในประเทศไทย

ถ้าให้อาจารย์เปรียบเทียบกฎหมายมหาชน
เป็นอาหารชนิดหนึ่ง จะเป็นอาหารอะไร ?
เพราะเหตุใด ?

ผมนึกถึงแกงโสะ ไม่รู้จะดีไหมนะ (หัวเราะ)
ผมรู้สึกว่ามันคือการผสม ๆ รวม ๆ กัน ต้องบอก
ก่อนว่าการที่เราดึงเอากฎหมายของแต่ละประเทศ
มาพัฒนาปรับปรุงกฎหมายไทยไม่ใช่เรื่องแปลก
แต่เมื่อเราดึงของเขามาใช้สักส่วนหนึ่งแล้ว เราจะ
ต้องสร้างหลักกฎหมายพื้นฐานของตัวเองให้ได้
แต่ปัจจุบันการพัฒนากฎหมายมหาชนของไทย
ยังไม่เป็นแบบนั้น มันกลายเป็นอาหาร “พิวชั่น”
ผสมกันจากหลากหลายแหล่ง และสุดท้ายพอเอา
มาผสมกันแล้ว มันกลายเป็นอาหาร “พิวชั่น” ไป
ผมยกตัวอย่าง Thesis ของอาจารย์ปุนเทพ ศิริบุพผ
ธิ์ เรื่อง “Same Same But Different: Grundgesetzimport
und Verfassungsmutation in Thailand (ดูเหมือน
แต่ก็ไม่ใช่ : การรับเข้ากฎหมายพื้นฐานและ
การกลายพันธุ์ของความคิดทางรัฐธรรมนูญใน
ประเทศไทย)” เรารับหลักการเขามา แต่สุดท้าย
หลักการที่เอาเข้ามามันถูกดัดแปลง บางครั้ง
รับมาตรง ๆ เหมือนกันเลย แต่สุดท้ายพอเอามาใช้
ในทางปฏิบัติ มันไม่เหมือนกันกับประเทศต้นทาง
ผมเลยคิดว่าตัวกฎหมายเป็นโครงสร้างบางอย่าง
แต่พอถูกเอามาใช้จริง อิทธิพลทางการเมือง
บริบททางสังคม วัฒนธรรมทั้งหลาย มันเกี่ยวข้อง
ทำให้เวลามันปรับใช้มันไม่สอดคล้องกันกับต้นทาง
ที่เรารับเอามา มันก็เลยกลายเป็นอะไรไปไม่รู้ครับ
ผมเลยนึกถึงแกงโสะที่มันเอาแกงมาผสม ๆ รวม ๆ กัน

มั่ว ๆ กันไปหมดอย่างนี้ สุดท้ายเราก็ไม่รู้จะสร้าง
หลักกฎหมายบนพื้นฐานของระบบกฎหมายไทย
ยังไง ได้เองมาน้อยแค่ไหน

ผมว่าในศาลปกครองกันเองก็ตีกันแหละ
ใช้ไหม (หัวเราะ) ทั้งเยอรมัน ทั้งฝรั่งเศส ใช้ไหมครับ
เวลาพูดถึงสัญญาทางปกครองที่ ตุลาการท่านหนึ่ง
สายเยอรมันก็จะบอกแบบหนึ่ง แต่ทางสายฝรั่งเศส
ก็จะบอกอีกแบบหนึ่ง สุดท้ายของไทยเราเองนี่
จนปานนี้เราจะเอาอย่างไรกันแน่

แกงโสะ

ภาพประกอบจาก Wongnai

แล้วอาจารย์คิดว่า “แกงโสะ” จานนี้อร่อยไหมครับ ?

(หัวเราะ) ผมว่าอาจจะต้องแยกกันคิด
ผมชื่นชมบทบาทของศาลปกครองนะครับ ตั้งแต่
ตั้งศาลปกครองมา ในแง่ของหลักกฎหมายในทาง
มหาชน ศาลปกครองวางไว้ได้ดี ในหลาย ๆ กรณี
ที่วางบรรทัดฐานได้ดี และผมคิดว่าเวลาที่มี
คดีอะไรที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ ผมเชื่อว่า
เรายังหวังพึ่งศาลปกครองได้ อาจจะมีบางคดีที่
ผมไม่เห็นด้วยที่อาจจะตัดสินตามตัวอักษรไปหน่อย
ก็ตาม ในขณะที่เปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญ
ผมคิดว่ายังก่อนทำอะไรกับมันเยอะครับ ผมคิดว่า
ในแง่ศาลรัฐธรรมนูญ พอเป็นคดีทางการเมืองและ
คำตัดสินของศาลมันเกี่ยวข้องกับการเมือง หลายคดี
มันไม่ได้วางบรรทัดฐานที่ดีให้กับระบบการเมืองไทย
ผมคิดว่าในอนาคตเรื่องศาลรัฐธรรมนูญคงต้อง
คุยกันเยอะมากกว่าศาลปกครองในประเด็นของ

การที่จะรู้ จะปฏิรูปยังง ในส่วนตัวผมมองว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังจำเป็นต้องมีนะ แต่ผมก็อาจจะให้ลดอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญให้เหลือแค่ประเด็นเดียว คือ วินิจฉัยว่ากฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่ต้องเข้าไปยุ่ง เช่น วินิจฉัยเรื่องคุณสมบัติของนักการเมือง อันนี้ก็ควรจะให้ทางการเมืองเขาวางกันไป

แต่ว่าศาลปกครองยังเป็นศาลที่วางหลักกฎหมายมหาชนเอาไว้ได้ดี ทำให้การเรียนการสอนกฎหมายมหาชนในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีชีวิตชีวามากขึ้นครับ แล้วผมมันมีที่ทางให้ไป อย่างการสอบบรรจุเป็นพนักงานคดีปกครอง มันก็ทำให้นักศึกษากฎหมายมหาชนเขาเห็นทางว่าเขาจะไปทางสายศาลปกครอง หรือว่าสุดท้ายหากไม่ได้ไปศาลปกครอง ก็ยังมีงานอื่น ๆ ที่เขานำความรู้กฎหมายมหาชนไปใช้ได้ ผมเลยคิดว่ากรณีขึ้นของศาลปกครอง มันทำให้กฎหมายมหาชนจับต้องได้มากขึ้น

เมื่อก่อนรุ่นผมปี พ.ศ. 2542 ศาลปกครองเพิ่งตั้งขึ้น เราจะเรียนกฎหมายมหาชนแบบเดิม ๆ คือ เรียนแค่ทางทฤษฎีที่มันเป็นนามธรรมมาก ๆ แต่หลังจากศาลปกครองตั้งขึ้นมา 20 กว่าปี มันมี Case มากขึ้น มันทำให้กฎหมายมหาชนเวลาเรียนมันเป็นรูปธรรมมากขึ้น นักศึกษาเริ่มเห็นว่ากฎหมายมหาชนไม่ใช่สิ่งที่ป็นนามธรรมนะ มันมี Case มันมีหลักการที่เรียนเรื่องนิติรัฐ หลักความพอสมควรแก่เหตุ มันถูกนำมาใช้กับคดีแบบไหน ผมคิดว่าต่อไปแนวโน้มในการพัฒนากฎหมายมหาชนมันน่าจะดี การเรียนการสอนมีชีวิตชีวามากขึ้น ไม่ได้มีแค่ทฤษฎีแล้วเรียนไปแบบท่องจำไปสอบ หากลองย้อนกลับไปดูข้อสอบกฎหมายมหาชนก่อนปี พ.ศ. 2540

มันจะถามแค่ทฤษฎีกฎหมาย คนเรียนก็รู้สึกว่ายากไปแล้วเอาไปใช้งานไม่ได้ เป็นความสำคัญของศาลปกครอง

ศาลรัฐธรรมนูญก็เช่นเดียวกันนะครับ มันทำให้เรามี Case มากขึ้น ผมสอนกฎหมายรัฐธรรมนูญเล่มนี้ ข้อสอบล่าสุดผมก็ออกเป็นตุ๊กตาไป ให้เขารู้สึกว่าตัวรัฐธรรมนูญมันเอามาใช้ได้ เพราะตอนที่ผมไปเรียนรัฐธรรมนูญที่เยอรมันแล้ว ผมต้องสอบ ผมทิ้งมากเลยตอนที่ต้องตอบข้อสอบตุ๊กตาในวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ เราไม่เคยเจออะไรแบบนี้ในการเรียนที่ไทย ในขณะที่ต่างประเทศเรื่องพวกนี้มันเป็นเรื่องปกติ จริง ๆ ตอนผมเรียนที่เยอรมัน กฎหมายระหว่างประเทศข้อสอบก็เป็นข้อสอบตุ๊กตานะครับ อาจารย์เอาข้อสอบตุ๊กตามาออก แล้วให้เราเอากฎบัตรสหประชาชาติมาใช้ ผมรู้สึกว่ามันทำให้การเรียนกฎหมายพวกนี้มันสามารถใช้ได้จริง

อยากทราบมุมมองของอาจารย์เรื่องการพัฒนากฎหมายมหาชนของประเทศเยอรมันและประเทศไทยในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมานี้ ? อาจารย์เห็นวาระระบบคิดในกฎหมายเยอรมันในเรื่องใดที่ระบบกฎหมายไทยควรศึกษาเพื่อนำมาปรับใช้ ? และสิ่งใดที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนากฎหมายมหาชนของประเทศไทย ?

เท่าที่ผมตาม ผมคิดว่าระบบกฎหมายมหาชนของประเทศเยอรมันในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ผมว่าส่วนที่เราควรจะต้องมาพูดถึงกันมากในเรื่องการพัฒนากฎหมายมหาชนของประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา คือ ถ้าเทียบกับนักกฎหมายเยอรมันทุกคนที่จบออกไป จะมีพื้นความรู้ของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้แตกต่างกัน และเขาจะเห็นความเชื่อมโยงว่าแม้เขาจะเป็น

ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ความรู้ที่เขาใช้ก็ยังเชื่อมโยงกับกฎหมายรัฐธรรมนูญยังไง หมายความว่า เขาไปทำคดีในศาลเขาจะมองเห็นประเด็นทางรัฐธรรมนูญ เพื่อโต้แย้งศาลยุติธรรมไปยังศาลรัฐธรรมนูญ การที่จะพัฒนากฎหมายมหาชนได้ จะต้องเริ่มปรับที่ระบบการศึกษาในเยอรมัน เขาจะเรียนกฎหมายว่าด้วยรัฐสองตัวที่เป็นตัวบังคับ ตัวแรก คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญหนึ่งที่จะเรียนเรื่องสถาบันทางการเมืองเป็นหลัก โครงสร้างทางการเมือง ส่วนตัวที่สองจะเรียนเน้นไปที่เรื่องของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งก็จะเรียนกรอบวิธีคิดในการนำเอาสิทธิเสรีภาพในทางรัฐธรรมนูญมาปรับใช้ทางความเป็นจริงอย่างไร ทุกคนที่จบเยอรมันจะต้องเรียนสองวิชานี้อย่างเข้มข้น ดังนั้น พอเขาไปเป็นตุลาการในศาลยุติธรรม เขาก็จะมองเห็นประเด็นทางรัฐธรรมนูญ มันจะไม่เจอคำถามแบบที่ผมเจอในศาลยุติธรรมว่า “ประเด็นนี้มันไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการชุมนุมนะ” ผมคิดว่านี่เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องพัฒนา และผมว่าหนังสืออาจารย์ต่อพงศ์ ก็น่าจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญ มีการพิมพ์ครั้งที่ 3 แล้ว แสดงว่ามันขายได้ และผมคิดว่าการเรียนการสอนอย่างน้อยในธรรมศาสตร์ตอนนี้มันเป็นไปในแนวทางที่ดี ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผมก็พยายามทำแบบนี้แหละครับ วิชารัฐธรรมนูญก็ยังเป็นแค่วิชาเดียว 3 หน่วยกิต อาจารย์ท่านแรกเขาก็จะสอนแบบเดิม คือ เรื่องโครงสร้างทางการเมือง แต่ผมที่สอนในครั้งหลังก็จะเอาแนวคิดในเรื่องทฤษฎีสิทธิขั้นพื้นฐานมาสอนเพื่อให้นักศึกษาเห็นแง่มุมทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งผมหวังว่าต่อไปนักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ไปทำงานที่ศาลยุติธรรมน่าจะมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

การเรียนเนติบัณฑิตเองก็ต้องปรับ เพราะว่ามีเชื่อมโยงกับศาลยุติธรรม เพราะในวิธีพิจารณาตุลาการรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมเพื่อให้ส่งต่อไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ในชั้นเนติบัณฑิตเขาเรียนกันแค่เนี้ยครับ ส่วนใหญ่เรียนกันในเชิงประวัติศาสตร์ ผมคิดว่าการเรียนการสอนกฎหมายรัฐธรรมนูญกฎหมายปกครอง ก็ต้องปรับในรูปแบบที่ทำให้คนที่เข้าสู่ศาลยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นอัยการหรือผู้พิพากษาเขามองเห็นประเด็นในทางกฎหมายมหาชนด้วย เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เยอรมันสอนมาตั้งแต่โครงสร้างระบบกฎหมายแล้ว มันเป็นเรื่องที่ยุติแล้วที่เยอรมันเมื่อ 40-50 ปีที่แล้ว มันนิ่งแล้ว แต่ของเรามันเพิ่งเริ่ม แต่คิดว่าวันหนึ่งก็น่าจะดีขึ้นครับ

อาจารย์มีมุมมองต่อเรื่องการพยายามผลักดันให้มหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนกฎหมายมหาชนมากขึ้นอย่างไรบ้างครับ ?

ด้วยอิทธิพลของเนติบัณฑิตมันทำให้การเรียนกฎหมายมหาชนอาจจะไม่ได้เฟื่องฟูมากนัก ผมยกตัวอย่างผมไปเป็นพยานคดี Car Mob ที่ศาลแขวงของจังหวัดหนึ่ง เพื่อให้เห็นเรื่องเสรีภาพในการชุมนุมว่า พ.ร.ก. ถูกเฉียนฯ ข้อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมมันไปจำกัดเสรีภาพอย่างได้สัดส่วนหรือไม่ อย่างไร ผู้พิพากษาบอกทนายความว่า ศาลเห็นว่าเรื่องนี้มันไม่น่าจะมีประเด็นที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมเลย ผมกำลังจะบอกว่าผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเขามองไม่เห็นเลยว่าสิ่งที่เขากำลังจะตัดสินมันเชื่อมโยงกับกฎหมายมหาชน รัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างไร ซึ่งมันก็ย้อนกลับไปทีระบบการศึกษา เพราะเขาเรียนแค่กฎหมาย 4 มุมเมืองมาตลอด หรือในอีกคดีหนึ่งในศาลหนึ่ง ศาลยอมรับในศาลเลย

นะครับว่า ศาลไม่ค่อยมีความรู้เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่ศาลกำลังตัดสินใจเรื่องสิทธิเสรีภาพ ! ซึ่งผมว่ามันต้องย้อนกลับมาถามถึงคุณภาพของระบบการศึกษาของไทย ผมยกแค่สองตัวอย่าง

ยังมีอีกตัวอย่างนะครับ ตอนผมปรับปรุงหลักสูตรที่เป็นหลักสูตร 64 ตอนนี้หลักสูตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กฎหมายมหาชนรวมทั้งกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองรวม 12 หน่วยกิต ซึ่งก็ถือว่าเยอะพอสมควรเราเอาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ เป็นตัวบังคับด้วยนะครับ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งซึ่งมาจากศาลยุติธรรมเขาให้ความเห็นมาว่า ทำไมถึงต้องเรียนกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอะขนาดนั้นถึง 6 หน่วยกิต ไม่จำเป็นต้องเรียนเยอะขนาดนั้นก็ได้ มันก็สะท้อนความคิดของท่านว่าไม่ได้เห็นความสำคัญของกฎหมายมหาชน ทั้ง ๆ ที่ความจริงมันเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางกฎหมายแทบจะทั้งหมด ก็คงเป็นเรื่องที่ต้องผลักดันสู่กันต่อไปนะครับ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีเป้าหมายในการสร้างนักกฎหมายมหาชนอย่างไร ? ปัจจุบันหลักสูตรการสอนเกี่ยวกับการศึกษากฎหมายมหาชนหรือไม่ ?

ในหลักสูตรใหม่ ส่วนหนึ่งที่นักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สนใจไปสอบพนักงานคดีปกครองเยอะ เนื่องจากเรามีอาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นอดีตนักกฎหมายกฤษฎีกา และอาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นอดีตพนักงานคดีปกครอง ผมคิดว่าเราก็พยายามผลักดัน สร้างความเข้มแข็งให้กับทางกฎหมายมหาชน สิทธิขั้นพื้นฐาน ตอนนี้นักกฎหมายมหาชนก็มีอาจารย์ประมาณ 4-5 คน

ประเด็นหลัก ๆ ที่เราเล่นจะเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมกฎหมายเกี่ยวกับชายหาด อีกประเด็น คือเรื่องความหลากหลายทางเพศ มีอาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

ในหลักสูตรใหม่ จริง ๆ ผมพยายามสำรวจว่าศิษย์เก่าเราไปทำงานอะไรบ้าง ผมพบว่าศิษย์เก่าเราไปทำงานในสายนิติกรหน่วยงานของรัฐ ไปเป็นพนักงานคดีปกครองส่วนหนึ่งและไปเป็นนิติกรตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ในหลักสูตรเราแทบจะไม่มีวิชาที่ไปสนับสนุนเขาในการทำงานเลย ในหลักสูตรใหม่ผมเลยคิดวิชาหนึ่งที่จะเน้นในภาคปฏิบัติมากขึ้น เราใช้ชื่อว่าวิชา “นักกฎหมายภาครัฐ” เป็นวิชาเลือกนะครับในวิชานี้เราจะเรียนเรื่องการร่างระเบียบกฎเกณฑ์ทั้งหลาย ซึ่งเขาจำเป็นต้องใช้เยอะเวลาที่เขาไปเป็นนิติกรหน่วยงานภาครัฐ เรื่องของการสอบวินัย สอบละเมิด ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเราคงใช้อาจารย์ของเราอย่างเดียวไม่พอ คงต้องใช้อาจารย์จากพนักงานคดีปกครอง จากนักกฎหมายกฤษฎีกาและนิติกรที่มีความชำนาญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ่วงด้วย เราคิดว่าเราน่าจะผลิตคนไปใน Field ทางกฎหมายมหาชนมากขึ้น อย่างน้อยก็ในส่วนของภาคปฏิบัติ

ในฐานะนักวิชาการด้านกฎหมายมหาชน อาจารย์มีอะไรที่อยากจะฝากถึงศาลปกครองบ้างหรือไม่ครับ ?

ผมว่าที่ผ่านมา ศาลปกครองเป็นศาลหนึ่งที่ทำหน้าที่ได้ดีมากในภาวะที่เป็นอยู่ คำวินิจฉัยหลายกรณีมันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ ตัวอย่างเช่น คำสั่งคุ้มครองชั่วคราวของกลุ่มผู้ชุมนุมในกิจกรรม We Walk เดินมิตรภาพ โดยเครือข่าย

ประชาชน People Go Network ที่เขาจะเดินชุมนุมเท่าที่ผมทำงานกับ NGO บางส่วน เขายังมองศาลปกครองเป็นที่พึ่งได้อยู่ มากกว่าที่เวลาเขาจะยื่นขอสิทธิประกันตัวในศาลยุติธรรม เขาเริ่มจะเห็นธงมาก่อนแล้ว มันจะมีความรู้สึกที่แตกต่างกันเวลามาที่ศาลปกครอง แม้ว่ามันจะไม่ใช้ทุกคดี ผมว่าในระบบของศาลปกครองเอง ในระบบการสร้างคน กระบวนการคัดเลือกและอบรมตุลาการที่เข้มข้นมาก ๆ ผมคิดว่าแนวโน้มพัฒนาการของศาลปกครองเป็นไปด้วยดีครับ ผมไม่รู้จะฝากอะไร และภายใต้ท่านประธานคนปัจจุบัน อาจารย์วรพงษ์ วิศรุตพิชญ์ เราก็คงอยู่กันอยู่ว่าท่านเป็นนักวิชาการมาก ๆ ผมว่าอย่างน้อยในอีก 10 ปีข้างหน้า ศาลปกครองน่าจะมีคามเข้มข้นมากขึ้น และคิดว่าทางภาควิชาการเองก็ต้องอาศัยประสบการณ์จากศาลปกครองมาถ่ายทอดให้กับนักศึกษา ผมยังมองไม่เห็นเลยนะครับว่าผมจะมีอะไรฝากถึงศาลปกครอง (หัวเราะ) เพราะว่าแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคตมันเป็นไปได้ดี ศาลปกครองแทบไม่ค่อยมีหลักสูตรที่องค์กรอิสระอื่น ๆ เขาทำหลักสูตรที่แบบเป็นหลักสูตรสร้าง Connection ผมคิดว่าแทบจะไม่มี หลักสูตรของ ก.ศป. ที่ทำในนามของมูลนิธิฯ ก็ค่อนข้างที่จะเข้มข้นมาก ๆ ส่วนที่น่าห่วง ผมคิดว่า ก.ศป. ในฐานะสถาบันที่จัดและกำกับดูแลหลักสูตรของ ก.ศป. ที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จัด ก.ศป. ก็จะต้องดูแลหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน ซึ่งก็คิดว่าทำได้ถูกต้องแล้ว

ตัวหลักสูตร ก.ศป. นี่จริง ๆ ผมยังไม่อยากทำให้เป็นเนติบัณฑิตปกครองนะ เพราะว่าพอเป็น “เนติปกครองฯ” แล้ว มันก็จะกลายเป็นว่าคนมาเรียน ก.ศป. นี่มุ่งจะไปสอบตุลาการ

เพียงอย่างเดียว แล้วมันสร้างความเข้าใจที่ผิด ผมคิดว่าหลักสูตรนี้ถ้าสื่อสารให้ดี เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐทุกคนที่ใช้อำนาจควรจะเรียน แม้จะไม่อยากเข้าสู่อการสอบตุลาการ มันจะทำให้การใช้อำนาจของเขาซึ่งเป็นการใช้อำนาจทางปกครอง มันยึดหลักความชอบด้วยกฎหมายมากขึ้น มันเข้าใจ Process ขึ้นตอนมากขึ้น ผมคิดว่าหลักสูตรนี้ถ้าทำให้ดีและกระจายโอกาสมากขึ้น มันจะทำให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐใช้กฎหมายโดยถูกต้องตามหลักการของกฎหมายปกครอง ปัญหาที่เป็นคดีปกครองมันอาจจะน้อยลง ถ้าเกิดว่าเขาเข้าใจเรื่องกฎหมายปกครองมากขึ้น ผมมองในมุมนี้มากกว่านะ มากกว่าที่จะเรียนไปเพื่อสอบตุลาการ เพราะเมื่อไหร่ก็ตามที่เรียนไปเพื่อสอบตุลาการ ความตั้งใจของคนจะเป็นอีกแบบ แล้วก็ตัวหลักสูตรก็ต้องทำอีกแบบ เพื่อสนับสนุนให้คนไปสอบเป็นตุลาการได้ แต่ถ้าหลักสูตรนี้มันทำขึ้นมาเพื่อให้คนเข้าใจกฎหมายปกครองมากขึ้น วิถีปฏิบัติราชการมันก็จะดีขึ้น

ในนามของทีมงานวารสารฯ ผมขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นอย่างสูงอีกครั้งนะครับ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและให้โอกาสในการสัมภาษณ์ แบ่งปันประสบการณ์ชีวิตส่วนตัว การศึกษา การทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองต่อการพัฒนากฎหมายมหาชนในประเทศไทย ผมมั่นใจว่าความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดมุมมองทางกฎหมายของอาจารย์จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่วงการกฎหมายมหาชนไทย ขอขอบพระคุณครับ

จบลงไปแล้วครับสำหรับบทสัมภาษณ์พิเศษของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ
ขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ติดตามอ่านมาจนถึงตรงนี้ สำหรับวันนี้ทางทีมงานวารสารฯ และผมต้องขอลา
ท่านผู้อ่านไปก่อน แล้วพบกันใหม่ในคอลัมน์ “ประวัตินักกฎหมายมหาชนที่น่าสนใจ” ฉบับต่อไป สวัสดีครับ

วารสารวิชาการศาลปกครอง

ประวัติของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2551	Magister Legum (LL.M.) (summa cum laude) สาขานิติศาสตร์ จาก Eberhard Karls Universitaet Tuebingen, Federal Republic of Germany.
พ.ศ. 2547	เนติบัณฑิตไทยสมัยที่ 56
พ.ศ. 2546	ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 19
พ.ศ. 2546	นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

- คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประวัติการรับราชการ

ธันวาคม พ.ศ. 2562 - ปัจจุบัน	คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
22 กรกฎาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2562	รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ธันวาคม พ.ศ. 2558 - 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2562	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตุลาคม พ.ศ. 2556 - พฤศจิกายน พ.ศ. 2558	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและพัฒนานักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1 ตุลาคม พ.ศ. 2547 - ปัจจุบัน ¹	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ ลาศึกษาต่อต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2556

ผลงานทางวิชาการ

- พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2552 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย ในโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางและมาตรการรับรองสิทธิชุมชนที่เป็น การปกป้องสุขภาวะของประชาชน” โดยทุนสนับสนุนจากกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- สิงหาคม พ.ศ. 2557 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, “การคุ้มครองชนกลุ่มน้อยกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนสากล” ในวารสารพี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปี พ.ศ. 2557
- มีนาคม พ.ศ. 2558 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, “วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน (Human Rights Culture)” ใน วิชา ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ลำดับที่ 63 วันที่ 16 มีนาคม-15 พฤษภาคม 2558
- ธันวาคม พ.ศ. 2559 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ และ อัญญา หิมมิหะ (เรียบเรียง), “ยุติธรรมทางเลือก เพื่อสันติภาพชายแดนใต้ : ข้อเสนอเชิงนโยบายจากเสียงของประชาชน” โดย เครือข่ายสิทธิมนุษยชนปัตตานี-กลุ่มด้วยใจ, สนับสนุนทุนโดยมูลนิธิเอเชีย, 2559
- กันยายน พ.ศ. 2560 Suphawatchara MALANON, Sutthichai NGAMCHUENSUWAN and Cynthia TSENG, Anticipation of ASEAN Comparative Law : Prince of Songkla Law School New Curriculum Design, paper presented at Conference on Comparative Law in Asia, 27-28 September 2017, Faculty of Law, National University of Singapore.
- เมษายน พ.ศ. 2561 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย ในโครงการเสริมสร้างองค์ความรู้ น้ำบาดาล และเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการน้ำบาดาลอย่างยั่งยืนเป็นรายแอ่ง พื้นที่ แอ่งน้ำบาดาลหาดใหญ่, กรกฎาคม 2560-เมษายน 2561, โดยทุนสนับสนุนจาก กองทุนพัฒนาน้ำบาดาล
- เมษายน พ.ศ. 2561 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย ในโครงการอนาคตภาพเทศบาลภาคใต้ ในระยะ 20 ปี (2561-2580) : โครงการย่อยที่ 4 กฎหมายในการกำกับดูแล ด้านการเงินการคลัง และงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น-ควบคุม หรือคล่องตัว, กรกฎาคม 2560-เมษายน 2561, ได้รับทุนสนับสนุนจากสันนิบาต เทศบาลภาคใต้

- พฤษภาคม พ.ศ. 2561 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ และ ชีรวัฒน์ ขวัญใจ, “กลไกการควบคุมเสรีภาพในการแสดงออกภายใต้ระบอบ คสช.” ใน สมชาย ปรีชาศิลปกุล และคณะ, ตุลาการธิปไตย ศาล และการรัฐประหาร, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2561
- มิถุนายน พ.ศ. 2561 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, “องค์การพัฒนาเอกชนกับสิทธิทางด้านสิ่งแวดล้อมในระบบกฎหมายเยอรมัน”, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, โดยทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2561
- กันยายน พ.ศ. 2561 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย ในโครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสาขาบริการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพ, มกราคม 2561-กันยายน 2561, ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์
- กันยายน พ.ศ. 2561 Sutthichai NGAMCHUENSUWAN, Wongvit KWANPATTALUNG and Suphawatchara MALANON, Anticipation of Legal Ethics Through Mandatory Pro Bono : Case Study of PSU Law School, paper presented at 6th The European Network for Clinical Legal Education (ENCLE) Conference, 20-21 September 2018, Faculty of Law, University of Turin.
- เมษายน พ.ศ. 2562 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, หัวหน้าโครงการวิจัย โครงการสำรวจความรู้ของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนใต้, พฤษภาคม 2561-เมษายน 2562, ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิเอเซีย
- กันยายน พ.ศ. 2563 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, หัวหน้าโครงการวิจัย การศึกษากลไกทางกฎหมายเพื่อการกลับคืนสู่สังคมของกองกำลังติดอาวุธในจังหวัดชายแดนใต้ ผ่านการศึกษาเปรียบเทียบกับกลไกของอาเจห์และมินดาเนา, กันยายน 2561-กันยายน 2563, ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
- สิงหาคม พ.ศ. 2564 สุทธิชัย งามขึ้นสุวรรณ, เสาวณีย์ แก้วจุลกาญจน์, อัญชา หิมมิหะ, (2564), “การกลับคืนสู่สังคมของกองกำลังติดอาวุธในจังหวัดชายแดนใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบกับกลไกของอาเจห์และมินดาเนา”, ใน อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (บรรณาธิการ), ความมั่นคงบนรอยร้าว : ประวัติศาสตร์ กฎหมาย และผู้คนในพลวัตความขัดแย้งจังหวัดชายแดนใต้, กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.), ISBN : 978-616-417-174-9. หน้า 143-181

- พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ขอบเขตหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งดุลยภาพในการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุม, มกราคม 2562-พฤศจิกายน 2564, ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ธันวาคม พ.ศ. 2564 สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ, หัวหน้าโครงการที่ปรึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558, เมษายน-ธันวาคม 2564, ได้รับทุนสนับสนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- มกราคม พ.ศ. 2565 - ปัจจุบัน สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ, ผู้ร่วมวิจัย โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลผูกพันของคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ, มกราคม-ธันวาคม 2565, ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประวัติการอบรม

- พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2564 หลักสูตรวุฒิบัตรการวิเคราะห์การตรากฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย รุ่นที่ 2, สถาบันพระปกเกล้า